

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

STATISTIEK EN VERGOEDING DER VERKEERSONGEVALLEN

Waarom een statistiek ?

Er zijn in onze rechtspraak punten, zoals de schatting van de vergoeding wegens morele schade, die onmogelijk te beslechten zijn zonder een bewuste of onbewuste referentie naar het «quod plerumque judicatur». Wat gegeven aan een moeder die haar kind verloor : een symbolische frank, 100.000 F, een miljoen, al het goud uit de kelder der nationale bank ? Wie zal zo vermetel zijn het moreel leed in één der balansschalen en de vergoeding in de andere schaal te leggen en te beweren dat de gewichten gelijk zijn ? Om een billijk oordeel te vellen is de rechter aangevoelen op de vraag : wat wordt er in dergelijke gevallen *gemeenlijk* gegeven ?

Niet enkel de rechter heeft die statistiek van doen, maar ook de rechtsonderhorige : de verzekeraar om te weten wat hij ten titel van minnelijk voorstel bieden zal; het slachtoffer om te weten of het aanbod van de verzekeraar aanvaard mag worden; beiden om te weten of tegen een vonnis dat deze of gene som toestond beroep met kansen van reformatie mag ingesteld worden. Indien de heersende rechtspraak goed gekend is, wat een degelijke statistiek veronderstelt, kunnen aldus menige processen vermeden worden.

Het statistisch materiaal waarover we in België beschikken is grotendeels verouderd. Het is bovendien weinig betrouwbaar, omdat de keus van de gepubliceerde beslissingen niet altijd onpartijdig geschiedt. Publicaties kunnen ook een onjuist beeld van de rechtspraak geven, ten gevolge van het feit dat de dader van sommige ongevallen niet gedekt is door een verzekering. Dit vraagt een woordje uitleg. Door een pijltje, geschoten door een speelmakker, en dat in zijn oog terecht kwam, verliest een jongen het zicht uit één oog. De onvoorzichtige dader en zijn ouders zijn niet verzekerd. Er zijn wetgevingen die uitdrukkelijk voorzien dat een schadeloosstelling nooit zo hoog mag bepaald worden dat ze de schuldenaar tot geldelijke ondergang brengt. Bij ons is de wet niet zo meedogend, maar de meedogendheid, die in de wet niet geschreven staat, bestaat in het hart van de rechter, en ligt in de beslissing gecamoufleerd onder de vorm van een schatting *ex aequo et bono*. Men treft gelijkaardige gevallen met voetgangers, fietsers, voerders van landbouwkarren, enz., die een ongeval veroorzaken en niet ver-

zekerd zijn. Deze rechtspraak komt niet te pas bij het beoordelen van de ongevallen toegebracht door het gemotoriseerd verkeer, waar de rechter zich niet hoeft te laten beïnvloeden door de insolventie van de schuldenaar. Ze wordt dus best uit de statistiek geweerd, wat tot heden niet gedaan werd, maar wel zal gedaan worden in de onderhavige studie.

Beperkt voorwerp van de onderhavige studie.

De cijfers en oplosingen die hieronder gepubliceerd worden, hebben enkel betrekking tot de rechtspraak van het Gents Hof van Beroep, in het gerechtelijk jaar 1962-1963. Zij zijn anderzijds beperkt tot enkele vraagstukken van bepaald actueel belang.

Het spreekt van zelf dat dit materiaal slechts een relatieve waarde bezit. Evolutie in de rechtspraak is immers een normaal verschijnsel.

De gewone vorm van een statistiek, met kolommen en cijfers, heb ik in deze studie niet gevolgd, men verontschuldige me daarvoor. Met bereidwillige collegas, aan wie ik hier mijn beste dank betuig, heb ik echter een compendium van de rechtspraak gemaakt, waarvan de besluiten hier zullen gegeven worden.

De ongevallen met dodelijke afloop

De morele schade der naastbestaanden

Aan de *weduwe* (of weduwnaar), voor verlies van de echtgenoot, werd, op 20 onderzochte gevallen, elfmaal een som van 100.000 F toegekend. Zesmaal werd dit cijfer overtroffen. Driemaal werd een lager bedrag toegestaan.

Aan ieder der twee *ouders*, voor verlies van een kind, wordt meestal 50.000 F toegestaan. Op de 13 gesignaleerde gevallen tref ik 7 maal dit bedrag aan, driemaal een hoger bedrag (60, 70 of 75 duizend F), en driemaal een lager bedrag (30 en 25 duizend F), deze laatste sommen voor een gehuwd kind).

Aan de *kinderen*, voor verlies van een ouder, bij wie ze niet inwonen, wordt meestal 25.000 F toegestaan (eenmaal zelfs 15.000). Voor inwonende kinderen schommelt het bedrag van 30 tot 50 duizend F. Voor verlies van beide ouders werd aan een kind van één

jaar 200.000 F toegestaan, en in een ander geval aan een kind van acht maanden 125.000 F.

Samenwonende broeders en zusters: van vijf tot vijftien duizend F (in twee der drie Correctionele Kamers). Tot 20.000 F (in de andere Correctionele Kamer).

Van bijzitten, vennoten, enz., deden zich geen vorderingen voor. Een verloofde, die echter niet officieel verloofd was, zag haar vordering afgewezen.

Stoffelijke schade der naastbestaanden

Het basisinkomen is het netto-inkomen, doch in een van de drie correctionele kamers wordt dit netto-inkomen enigszins verhoogd (85 % van het brutoloon), wegens de belastingen die op de inkomsten van het toegekend kapitaal zullen moeten betaald worden.

De aftrek voor het onderhoud van het slachtoffer was in een Kamer van 30 tot 35 %, in een ander van 30 tot 40 %, en in de laatste der drie Kamers van 28 tot 55 % (dit laatste cijfer natuurlijk in uitzonderlijke gevallen).

De capitalisatie gebeurde aan 4,5 %. Eenmaal, voor een kind van 2 jaar., werd gecapitaliseerd aan 4 %.

Wordt er iets aan de weduwe toegekend voor wat haar overleden echtgenoot nog zou verdiend hebben door zijn bedrijvigheid na oppensioenstelling? In een Kamer nooit; in de twee andere wel: een som ex aequo et bono bepaald, schommelend van 20 tot 40 duizend F.

Ongevallen zonder dodelijke afloop

De morele schade der naastbestaanden

Deze vordering wordt slechts uitzonderlijk ingewilligd, en dan nog alleen ten gunste van moeder of echtgenoot. De toegekende sommen schommelen van 50 tot 250 duizend F.

De louter morele schade van het slachtoffer in verband met de bestendige letsels

Hier cijfers aanduiden ware onbegonnen werk, daar de gevallen te uiteenlopend zijn. Het weze nochtans aangestipt dat in de allerzwaarste gevallen de hoogste toegekende vergoeding de 500 duizend F niet heeft overtroffen.

De gemengde schade voor bestendige letsels in geval van geringe werkonbekwaamheid.

Hier komen verscheidene vragen voor.

Tot welke graad van werkonbekwaamheid wordt de stoffelijke en de zedelijke schade vermengd? De praktijk schijnt volgens de Kamers enigszins te verschillen: in twee van de drie correctionele Kamers worden boven 15 % de vergoedingen niet vermengd, tenzij zeer uitzonderlijk (nl. voor een huisvrouw). In de andere Kamer wordt gemakkelijk vermengd tot 25 %.

De vermenging wordt vermeden wanneer het om een arbeidsongeval gaat.

Kan de begroting der vergoeding aan het aantal «punten» werkonbekwaamheid vastgeknoopt worden? Zeker niet. Nochtans ondervindt men dat de gemengde schade zowat rond de 10.000 F per graad werkonbekwaamheid schommelt. Als ik het gemiddelde maak van de 31 gesignaleerde gevallen, kom ik tot een cijfer van 9.225 F per graad.

Er wordt meer toegekend aan een jong slachtoffer dan aan een bejaard, meer aan een slachtoffer met hoge

renderende bedrijvigheid dan aan een met lage renderende bedrijvigheid.

De stoffelijke schade in verband met de bestendige werkonbekwaamheid

Basisloon.

Wordt de schade berekend op basis van het brutoloon? Jawel in twee der drie correctionele Kamers. Maar in de andere Kamer wordt van het brutoloon gemeenlijk een deel afgetrokken, zonder nochtans te dalen tot het nettoloon.

Werkonbekwaamheidsprocent.

Er wordt zeer zelden afgeweken van het door de deskundige aangeduide procent. Afwijkingen komen nochtans voor: in de zin van een verhoging der vergoeding wanneer het slachtoffer, dat een gedeeltelijke werkonbekwaamheid onderging, zijn plaats verloor, en geen kans schijnt te hebben terug aan het werk te geraken; in de zin van een vermindering der vergoeding, wanneer het slachtoffer wegens zijn vaste bedrijvigheid geen inkomstenverlies ondergaat.

De capitalisatie gebeurt ook hier aan 4,5 %. Evenwel, wanneer het slachtoffer jong is wordt soms 4 % toegepast.

Voor de periode na de lucratieve levensduur wordt een bedrag toegekend dat meestal zonder bepaalde berekening ex aequo et bono wordt bepaald. In een der Kamers wordt dit bedrag wel uitgerekend, nl. aan zoveel per jaar, herleid wegens de vervroegde betaling.

Slotbeschouwingen

Uit dit beknopt overzicht blijkt dat op enkele punten, natuurlijk van zeer ondergeschikt belang, er tussen de correctionele Kamers van het Gentse Hof geen eensgezindheid bestaat. Wijst dit op een tekort aan voeling tussen de magistraten der verscheidene Kamers onderling? Mogelijk. Het is echter hoofdzakelijk te wijten aan het onvast karakter van de behandelde stof zelf.

De aanbieder van het recht, die aan de waarde van al de juridische principes een onvoorwaardelijk geloof hecht, zal er goed aan doen het recht der verkeersongevallen te bestuderen. Hij bestudere bovendien, tot vergelijking, de rechtspraak der naburige landen, waar zeer verschillende oplossingen veelal op dezelfde principes gegrond worden. Van een wandeling in deze doolhof zal hij niet zonder scepticisme terugkeren. Hij zal meteen beseffen dat de evolutie van het recht niet gebonden is aan het juridische maar aan het sociale, bij zover dat, om hun erediens te redden, de priesters van het recht soms tot camouflage en sofismen hun toelucht moeten nemen.

Volgens de principes moet b.v. «gans de schade» en «niets dan de schade» vergoed worden. De strakke toepassing van dit principe zou echter tot ondragelijke toestanden leiden, zodat, zonder het principe zelf te betwisten, wat ketterij zou zijn, de rechtspraak in feite andere wegen bewandelt.

Een voorbeeld onder meer. Wie kan ernstig beweren dat het slachtoffer dat ten gevolge van een verkeersongeval na enkele uren coma overlijdt, noch fysische noch zedelijke schade tijdens zijn laatste levensuren heeft ondergaan? Is het wegvloeien van al de levenskrachten niet precies de hoogste schade, fysisch en moreel? Welnu de rechten van een slachtoffer gaan

over op zijn erfgenamen. Maar de moderne economie zou aan de vordering dezer erfgenamen niet weerstaan, en daarom wordt — behalve wanneer het slachtoffer bewust heeft geleden — deze vordering ex haerede niet aangenomen. De reden die daarvoor wordt ingeroepen is een model van drogreden.

Ander voorbeeld. De geringe werkonbekwaamheden, laat ons zeggen tot 8 of 10 %, brengen door de band geen inkomstenverlies of gevaar voor inkomstenverlies mede. Welnu zonder inkomstenverlies, actueel of toekomstig, is er volgens de heersende opvatting geen stofelijke schade. Nochtans in het arbeidsongevallenrecht heeft men, blijkbaar om sociale redenen, niet kunnen dulden dat geringe werkonbekwaamheden niet zouden vergoed worden, en daarom nam de rechtspraak haar toevlucht tot de gedachte van verminderd arbeidspotentieel, en depreciatie op de arbeidsmarkt, gedachte die voortreffelijk is, maar niet zonder een greintje scepticisme mag aanvaard worden, dar ze niet in al de gevallen aan de werkelijkheid beantwoordt. Wat nu in het recht der arbeidsongevallen aanvaard wordt kan bezwaarlijk verworpen worden in het recht der

verkeersongevallen, zodat ook in dit laatste recht men, met referentie naar de gedachte van depreciatie op de arbeidsmarkt, de kleine werkonbekwaamheden vergoedt, weze het onder de vorm van gemengde schadeloosstelling. De sociale ondergrond van dit alles is niet te betwijfelen.

Moesten wij de grondslagen van de vergoeding voor morele schade en vooral de begroting dezer vergoedingen voor morele schade onderzoeken, dan zouden we, met nog veel meer grond, gelijke beschouwingen kunnen ontwikkelen. Dit zou ons echter te ver brengen. Wat we hier enkel willen opmerken is dat het niet hoeft te verwonderen dat een recht dat zodanig los is van de logica gemakkelijk tot uiteenlopende toepassingen aanleiding geeft, wat we hier ondervinden mochten met de rechtspraak van eenzelfde Hof in ogenschouw te nemen. Dit is echter geen reden om de eenvormigheid niet te betrachten. Wel integendeel. Het is juist om eenmaking in de hand te werken dat dit artikel ontworpen en geschreven werd.

E. VEROUGSTRAETE,

Voorzitter in het Hof van Beroep te Gent.

Verwarring omtrent het aantal personeelsleden vereist voor het oprichten van een ondernemingsraad

Artikel 14 van de wet van 20 september 1948 op de organisatie van het bedrijfsleven, bepaalt dat ondernemingsraden opgericht worden in al de ondernemingen die bestendig 50 arbeiders te werk stellen.

Het artikel 28 van dezelfde wet bepaalt dat de koninklijke uitvoeringsbesluiten, waarvan sprake in de verscheidene artikelen van de wet, binnen een bepaalde termijn moeten getroffen worden. Die koninklijke besluiten mogen verscheidene data van inwerkingtreding van de wet bepalen naargelang de categorieën van ondernemingen of nijverheidstakken. De uitvoeringsbesluiten waarvan sprake in artikel 28, hebben bij voorbeeld betrekking op de aard van de verslagen en documenten die de patroon periodiek aan de ondernemingsraad moet mededelen (art. 15, litt. B nr. 2), op het eventueel uitoefenen van de bevoegdheid der comité's voor veiligheid en gezondheid door de ondernemingsraad (artikel 15, litt. j); op het aantal leden van de ondernemingsraad en de categorieën van het personeel er in vertegenwoordigd (artikel 16); op de wijze van aanduiding van de vertegenwoordigers in de secties van de raad (artikel 17); op de voorwaarden van verkiesbaarheid en op gans de procedure van de verkiezingen voor de ondernemingsraad (artikel 18 en volgende) enz.

Maar de uitvoeringsbesluiten voorzien in artikel 28 kunnen geen betrekking hebben op het aantal werknemers dat de onderneming moet in dienst hebben om een ondernemingsraad op te richten. Artikel 14 van de wet zegt formeel dat in al de ondernemingen met 50 arbeiders, ondernemingsraden moeten opgericht worden en spreekt anderzijds niet van uitvoeringsbesluiten aangaande het aantal werknemers nodig voor het oprichten van een ondernemingsraad.

In andere artikelen van de wet, waarvan wij zo juist enkele voorbeelden hebben gegeven, wordt integendeel uitdrukkelijk gezegd dat zij bij uitvoeringsbesluiten geregeld worden en het is naar deze uitvoeringsbesluiten dat verwezen wordt in artikel 28, welk artikel ten andere niet anders doet dan de data vaststellen waarbinnen diezelfde uitvoeringsbesluiten moeten getroffen worden.

Het staat bijgevolg vast dat de wetgeving van 1948

wil dat ondernemingsraden opgericht worden in al de ondernemingen die op bestendige wijze 50 arbeiders te werk stellen. Alleen laat de wet toe dat volgens de categorieën van ondernemingen verschillende data van inwerkingstelling van de wet vastgesteld worden.

Deze stelling wordt reeds bevestigd door het verslag aan de Kamer van 2 juni 1948 (1). In artikel 14 wordt voorgesteld dat ondernemingsraden zouden opgericht worden in al de ondernemingen waar ten minste 50 arbeiders op bestendige wijze werkzaam zijn. Doch het artikel voegt er in zijn volgende alinea aan toe «het aantal arbeiders vereist voor de toepasselijkheid van deze bepaling kan bij koninklijk besluit worden gewijzigd, hetzij voor al de bedrijven samen, hetzij afzonderlijk voor sommige ervan». Doch de Kamer schrapt dit alinea en beslist kortweg dat de ondernemingsraden moeten opgericht worden in al de ondernemingen die 50 arbeiders op bestendige wijze te werk stellen (2).

Bij de behandeling van het wetsontwerp in de senaatscommissie worden bezwaren gemaakt tegen deze bepaling van artikel 14 en een amendement wordt zelfs neergelegd om het aantal arbeiders, nodig voor de oprichting van een ondernemingsraad, op honderd te brengen. Daarnaast voorziet het amendement dat het vereist aantal arbeiders voor de oprichting van een ondernemingsraad bij koninklijk besluit kan vastgesteld worden, volgens de aard der onderneming. Dit amendement wordt nochtans verworpen zodat de verslaggever uitdrukkelijk moet vaststellen in zijn verslag «dat het wetsontwerp naar de huidige tekst van toepassing is op al de ondernemingen waar ten minste 50 arbeiders doorlopend werkzaam zijn» (3).

Tijdens de debatten in de Senaat komt het amendement opnieuw ter sprake. Een lid stelt voor het aantal van 50 werknemers te vervangen door honderd. Doch de tweede alinea van artikel 14, waarbij de Koning het aantal werknemers nodig voor een ondernemingsraad, volgens de aard van de bedrijven zou kunnen vaststellen wordt zelfs niet meer opgeworpen. Anderzijds wordt het amendement, om het aantal van 50 tot honderd arbeiders te verhogen, eenvoudig verworpen.

Hiermede geeft de Senaat op zijn beurt duidelijk te kennen dat zonder meer in al de ondernemingen, waar op bestendige wijze ten minste 50 werknemers te werk gesteld zijn, ondernemingsraden moeten opgericht worden. Ten andere, de minister van economische zaken, tijdens de zitting van de Senaat ondervraagd over de draagwijdte van het artikel, verklaart onomwonden « le texte de l'article 14 me paraît clair lorsqu'il stipule que des conseils d'entreprise sont institués dans toutes les entreprises occupant d'une manière permanente au moins 50 travailleurs. Aussi ne devons nous pas interpréter ce qui est lumineux. Mais il peut arriver que l'entreprise évolue au cours de l'année. Dans ce cas, l'institution d'un conseil d'entreprise deviendra obligatoire dès l'instant où elle prendra la forme permanente d'un entreprise occupant au moins 50 travailleurs » (4).

Het staat bijgevolg onomstotelijk vast dat de wetgever in 1948 gewild en geëist heeft dat ondernemingsraden zouden opgericht worden in al de ondernemingen die op bestendige wijze 50 arbeiders te werk stellen. De wet laat alleen toe dat volgens de categorieën van ondernemingen verschillende data van inwerking-treding van de wet zouden vastgesteld worden. Doch eens dat beslist is geworden dat de wet op de ene of andere datum voor een zekere categorie ondernemingen van toepassing is, moet in al deze ondernemingen, die op bestendige wijze ten minste 50 arbeiders te werk stellen, een ondernemingsraad opgericht worden.

* * *

Niettegenstaande deze duidelijke wettekst, wordt in een koninklijk uitvoeringsbesluit van 13-6-1949 (5), artikel 11, bepaald dat ondernemingsraden moeten opgericht worden binnen de 6 maanden in de ondernemingen met meer dan 200 arbeiders, binnen de 18 maanden in de ondernemingen met 100 tot 200 arbeiders en binnen de 24 maanden in de ondernemingen met 50 tot 100 arbeiders.

Zoals ik zoeven betoogd heb, is het besluit eenvoudig onwettelijk. Hetzelfde moet derhalve gezegd worden van de koninklijke besluiten van 28-12-1950 en van 27-10-1951, waarbij de data voor de oprichting van ondernemingsraden volgens het aantal werknemers der onderneming, vastgesteld in het koninklijk besluit van 13-6-1949, gewijzigd worden, doch die wat het aantal arbeiders betreft, dit laatste K.B. bevestigen.

Zo gebeurt het dat in 1954 werkelijk alleen ondernemingsraden bestaan in ondernemingen met meer dan 200 arbeiders.

Een wet van 15 maart van dat jaar (6) wijzigt de wet van 20-9-1958 op het stuk van het aantal werknemers nodig om een ondernemingsraad op te richten. Uit de voorbereidende handelingen van deze wet blijkt dat de wetgever het doel dat hij met de wet van 1948 voor ogen had, vergeten heeft; dat hij niet ingezien heeft dat de koninklijke besluiten van 1949, 1950 en 1951, die het aantal arbeiders nodig voor een ondernemingsraad vaststellen, onwettelijk zijn en dat hij zich integendeel geïnspireerd heeft aan deze onwettelijke K.B. en voortgeredeneerd heeft op basis van deze onwettelijke K.B. (7). Immers in de wet van maart 1954 wordt artikel 28, alinea 2 van de wet van 1948, dat geen betrekking heeft, zoals betoogd, op het aantal werknemers, vervangen door een tekst die wel het aantal werknemers nodig voor het oprichten van een ondernemingsraad aangaat. Het nieuwe alinea 2 van artikel 28 luidt nu: « de inwerkingtreding van de koninklijke besluiten betreffende de oprichting van ondernemingsraden in de ondernemingen met 50 tot 200 werknemers, wordt hetzij

voor alle ondernemingen samen, hetzij voor sommige categorieën ervan, op advies van de Nationale Arbeidsraad vastgesteld. »

Een ander artikel van de wet bepaalt dat ondernemingsraden in de ondernemingen met meer dan 200 werknemers moeten herkozen of opgericht worden in de loop van het laatste trimester van 1954.

Ingevolge de wet van 1954 moeten in feite slechts ondernemingsraden ingesteld worden in ondernemingen met meer dan 200 personeelsleden. De wetgever heeft in 1954 bijgevolg de wijzer achteruit gezet op wat hij in 1948 beslist had. Op dit ogenblik wil de wetgever immers dat zo haast mogelijk ondernemingsraden opgericht worden in al de ondernemingen met meer dan 50 werknemers, en in 1954 beslist de wetgever dat ondernemingsraden slechts moeten opgericht worden in ondernemingen met meer dan 200 werknemers.

Op 8 oktober 1958 (8) wordt in uitvoering van de zojuist besproken wet van 1954 een koninklijk besluit getroffen waarbij het aantal werknemers, nodig voor het oprichten van een ondernemingsraad, op 150 wordt gebracht. Daar dit uitvoeringsbesluit gebaseerd is op de wet van 1954 is het natuurlijk wettelijk.

* * *

De toestand geschapen door het uitvoeringsbesluit van 1958 bestond nog begin 1963.

Een wet van 28 januari 1963 brengt opnieuw een wijziging in de wetgeving (9). Deze wet wijzigt artikel 14 van de wet van 1948 als volgt: « Ondernemingsraden worden opgericht in al de ondernemingen die gewoonlijk een gemiddelde van ten minste 50 werknemers te werk stellen ». De tekst van artikel 14 is aldus gewijzigd geworden om moeilijkheden te voorkomen voor de oprichting van ondernemingsraden in ondernemingen die nu eens minder dan weer meer dan 50 werknemers te werk stellen.

Maar meteen stelt zich nu de vraag of de wet van 15-3-1954 nog van toepassing is, waar zij bepaalt dat de ondernemingsraden in ondernemingen met 50 tot 200 werknemers alleen moeten opgericht worden, wanneer een koninklijk besluit daarin voorziet, zoals het koninklijk besluit van 8 oktober 1958 gedaan heeft voor de ondernemingen met meer dan 150 werknemers.

Ten eerste, de wet van 1963 spreekt eenvoudig niet van de wet van 1954 en verklaart alleen wijzigingen te brengen aan de wet van 1958.

Ten tweede heb ik hiervoor de juiste draagwijdte van de wet van 1948 toegelicht: de uitvoering van de wet moest wachten op koninklijke besluiten, bij voorbeeld betreffende de procedure voor de verkiezing van afgevaardigden van de ondernemingsraad, doch eenmaal dat de koninklijke besluiten getroffen waren, moesten ondernemingsraden in al de betrokken ondernemingen met meer dan 50 werknemers opgericht worden, m.a.w. het aantal van 50 werknemers nodig voor de oprichting van ondernemingsraden was vastgesteld in de wet en de uitvoeringsbesluiten konden het aantal niet wijzigen.

Nu, de wet van 1963 heeft alleen bepaald dat ondernemingsraden moeten opgericht worden in ondernemingen « die gewoonlijk een gemiddelde van ten minste 50 werknemers te werk stellen », in plaats van « op een bestendige wijze ten minste 50 werknemers te werk stellen », zoals bepaald in de wet van 1948. De wet 1963 heeft niets gewijzigd aan het aantal arbeiders nodig voor de oprichting van een ondernemingsraad, zoals bepaald in de wet van 1948; zij heeft alleen een oplossing gegeven voor de oprichting van de ondernemingsraden in ondernemingen die nu eens meer dan

eens minder dan 50 arbeiders te werk stellen. Wat aangaat het aantal werknemers nodig voor de oprichting van een ondernemingsraad heeft de wet van 1963 de wet van 1948 bevestigd en wij weten dat deze laatste bedoeld heeft ondernemingsraden op te richten in al de ondernemingen met meer dan 50 werknemers.

Anderzijds moet gezegd worden dat de wet van 1954 niet is ingetrokken geworden; dat op grond van deze wet alleen ondernemingsraden moeten opgericht worden in ondernemingen met meer dan 200 werknemers en dat een uitvoerend besluit van 1958 op deze wet, het aantal op 150 werknemers heeft gebracht.

Heeft nu de wet van 1963, boven het hoofd van de wet van 1954, teruggedrepen naar de wet van 1948 en zonder de wet van 1954 ook maar in een of andere zin te vernoemen, haar opheffen door haar in werkelijkheid te ontkrachten? Een positieve stellingname ten opzichte van deze vraag kan zeker verdedigd worden gezien gans de uiteenzetting hierboven.

Maar de Minister van Tewerkstelling verklaarde met betrekking tot de wet van 1963 in de Senaat ⁽¹⁰⁾ « Je souhaite que le sénat puisse aujourd'hui encore voter ce projet urgent, qui a uniquement trait à l'organisation des élections dans les conseils d'entreprise ». Voor de wetgever, die de minister involgde, schijnt de nieuwe wet dus geen belang te hebben wat betreft het aantal werknemers nodig voor het oprichten van een ondernemingsraad.

Beduidt dit niet dat de wetgever van 1963 eens te meer de draagwijdte van de wet van 1948 vergeten had en de wet van 1954 met haar uitvoeringsbesluit van 1958 nog op het oog heeft gehad, d.w.z. dat zolang geen nieuwe besluiten getroffen worden slechts ondernemingsraden in ondernemingen met meer dan 150 werknemers moeten opgericht worden? Het schijnt van wel, want in de lente van 1963 werden werkelijk de ondernemingsraden alleen herkozen en opgericht in de ondernemingen met meer dan 150 werknemers.

* * *

Men kan alleen besluiten dat men met de huidige wetteksten voor een volledige onzekerheid staat en dat het bijgevolg nodig is dat weldra definitief klaarheid gebracht wordt. De Minister van Tewerkstelling heeft een nieuw wetsontwerp ingediend waar hij voorstelt dat ondernemingsraden zouden opgericht worden in ondernemingen met 50 werknemers. Doch hij voorziet tevens (artikel 107) dat zolang de K.B. voor de oprichting van ondernemingsraden in ondernemingen met 50 werknemers niet getroffen worden, alleen ondernemingsraden moeten opgericht worden in ondernemingen met 150 werknemers.

De uitvoerende macht schijnt zich hier ook verder te inspireren aan het K.B. van 1958 waarbij, op grond van de wet van 1954, alleen ondernemingsraden moeten opgericht worden in ondernemingen met meer dan 150 werknemers.

Wanneer de wet in 1948 voorzag dat ondernemingsraden in ondernemingen met 50 werknemers moesten ingesteld worden en dat de uitvoeringsbesluiten van

de wet zo spoedig mogelijk moesten verschijnen, wordt in het huidig wetsontwerp bepaald dat voorlopig alleen ondernemingsraden moeten opgericht worden in ondernemingen met 150 werknemers en het ontwerp stelt zelfs geen termijn voor het treffen van K.B. die de oprichting van ondernemingsraden in ondernemingen met minder dan 150 werknemers zouden verplichtend maken.

Sinds 1948 zijn 15 jaar voorbijgegaan en wij staan dus minder ver dan toen. Men zal mij tegenwerpen dat ik de zaak alleen theoretisch beschouw en met de werkelijkheid geen rekening gehouden heb. Ik weet dat men na 1958 opzettelijk geen ondernemingsraden heeft willen instellen in ondernemingen met minder dan 200 werknemers, omdat men spoedig vastgesteld heeft dat de arbeiders niet voorbereid waren op hun taak. Daarom is men, al dan niet bewust van hun onwettelijk karakter, overgegaan tot het treffen van uitvoeringsbesluiten, die het aantal arbeiders, nodig voor de oprichting van een ondernemingsraad op 200 vaststelden. Dat is ook de reden geweest van de wet van 1954. Doch wij schrijven nu 1964. De arbeiderssyndikaten hebben reeds over 15 jaar beschikt om met al de hun ter beschikking staande middelen, en het zijn er vele en machtige, de arbeiders voor te lichten en op te leiden. Het wordt nu tijd ten uitvoer te leggen wat de wetgever in 1948 reeds gewild heeft, namelijk dat in al de ondernemingen met meer dan 50 werknemers ondernemingsraden opgericht worden. Wij herinneren er aan dat in Nederland sedert 1950 reeds ondernemingsraden moeten opgericht worden in al de ondernemingen met 25 werknemers (nr. 11) en dat in Duitsland sedert 1952 reeds ondernemingsraden moeten opgericht worden in al de ondernemingen met 5 werknemers en meer (nr. 12).

Het aantal werknemers nodig voor het oprichten van een ondernemingsraad zou in België ook reeds lager moeten gesteld worden dan vijftig en wij voegen er bij dat de bevoegdheid van de ondernemingsraden zou moeten uitgebreid worden, onder meer met de bevoegdheid die aan de syndikale afgevaardigden en de comité's voor veiligheid en hygiëne worden toevertrouwd. Deze laatste zouden dan mogen opgedoekt worden in de ondernemingen waar een ondernemingsraad moet opgericht worden.

G. DE CUYPER,
Advokaat bij het Hof van Beroep
te Brussel.

- (1) Kamerdokument 1948, nr. 51.
- (2) Senaat-dokument 1948, nr. 397 van 24 juni 1948.
- (3) Senaat-dokument 1948, nr. 489, vergadering van 28 juli 1948.
- (4) Parlementaire handelingen — Senaat — vergadering van 3 augustus 1948, nr. 90-81, blz. 2002.
- (5) Staatsblad van 25-7-1949.
- (6) Staatsblad van 2-4-1954.
- (7) Parlementaire bescheiden — Kamer 1953-1954, nr. 210; Senaat 1953-1954, nr. 183.
- (8) Staatsblad 8-10-1958.
- (9) Staatsblad 8-2-1963.
- (10) Parlementaire handelingen — Senaat vergadering 24-1-1963, nr. 24.
- (11) Nederlandse wet van 4 mei 1950 — Staatsblad K. 174.
- (12) Betriebsverfassungsgesetz van 11 oktober 1952, Bundesgesetzblatt 1.5.681.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 14 juni 1963.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Halemans.

Advokaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Advokaat : Mr. Van Rijn.

Bevoegdheid van de vrederechter. — Strekking van artikel 8 van de wet van 10 juni 1937 tot uitbreiding van de kindertoelagen tot de werkgevers en de niet-loontrekkenden. — Terugvordering van zonder recht ontvangen kindertoelagen.

Een vordering tot terugbetaling van meer dan 10.000 F zonder recht ontvangen kindertoelagen, ofschoon zij haar rechtsgrond vindt in de artikelen 1376 en 1377 B.W., valt onder de bevoegdheid van de Vrederechter.

Luidens artikel 8 van de wet van 10 juni 1937 tot uitbreiding van de kindertoelagen tot de werkgevers en tot de niet-loontrekkenden, worden de betwistingen tussen de kassen voor kindertoelagen en de personen op wie die wet toepasselijk is, door de vrederechter beslecht. De algemeenheid van deze tekst toont aan dat hierdoor alle betwistingen bedoeld worden, die tussen de kassen en de gezegde personen oprijzen met uitzondering van de betwistingen, die vreemd zouden zijn aan de uitvoering van gemelde wet of van de besluiten die tot uitvoering ervan genomen werden.

De onderlinge maatschappij voor gezinsvergoedingen van de Federatie der Beenhouders en Spekslagers van België t./ De Schepper-Van Puyvelde.

Gelet op het bestreden vonnis, op 8 maart 1960 in hoger beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 8, 21 van de wet van 25 maart 1876, inhoudende het voorafgaande boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, gezegd artikel 2 gewijzigd door de artikelen 1 van het koninklijk besluit nummer 63 van 13 januari 1935, 1 van de wet van 28 juni 1948, gezegd artikel 8 gewijzigd door artikel 1 van de wet van 15 maart 1932, van de artikelen 8 van de wet van 10 juni 1937, tot uitbreiding van de kindertoelagen tot de werkgevers en tot de niet-loontrekkenden, en artikel 264 van het organiek koninklijk besluit van 22 december 1938, genomen op grond van de voornoemde wet van 10 juni 1937, gewijzigd door artikel 1 van het koninklijk besluit van 2 september 1939, doordat het bestreden vonnis de beroepen beslissing bevestigt onder meer, daar waar de vrederechter zich onbevoegd verklaarde om van de eis tot terugbetaling van 12.960 F kennis te nemen, onder de overweging «dat de oorspronkelijke vordering weliswaar werd ingeleid ter gelegenheid van een betwisting, die steunt op de uitzonderingswetgeving inzake gezinsvergoedingen» maar «dat de natuur van onderhavige actie in feite haar rechtsgrond vindt in de artikelen 1376 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek»,

dan wanneer het vonnis uitdrukkelijk vaststelt dat de vordering ingeleid door een kas voor gezinsvergoedin-

gen en gericht was tegen een aangeslotene, onderworpen aan de wetgeving op de gezinsvergoedingen voor niet-loontrekkenden, en alle betwistingen tussen de kassen en de personen waarop de wet toepasselijk is door de vrederechter dienen beslecht te worden overeenkomstig artikel 8 van de wet van 10 juni 1937 en artikel 264 van het koninklijk besluit van 22 december 1938 :

Overwegende dat, luidens artikel 8 van de wet van 10 juni 1937 tot uitbreiding van de kindertoelagen tot de werkgevers en tot de niet-loontrekkenden, de betwistingen tussen de kassen voor kindertoelagen en de personen op wie die wet toepasselijk is door de vrederechter worden beslecht; dat de algemeenheid van deze tekst aantoont dat hierdoor alle betwistingen bedoeld worden die oprijzen tussen de kassen en de gezegde personen met de enkele uitzondering van de betwistingen die vreemd zouden zijn aan de uitvoering van gemelde wet of van de besluiten die tot uitvoering ervan genomen werden;

Dat onder die eerste betwistingen voorkomen, deze die betrekking hebben op het al dan niet verschuldigd zijn van de kindertoelagen;

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof overgelegde stukken blijkt dat de eis ingesteld door aanlegster strekte tot terugbetaling door verweerders die onder toepassing vielen van de wetgeving op de kindertoelagen, van 12.960 F die hun, gezien de hoedanigheid van aangeslotene van eerste verweerder, op grond van de artikelen 92, 96 en 120 van het koninklijk besluit van 22 december 1938 waren uitbetaald geweest ten gunste van hun bij hen inwonend kleinkind, uitbetaling die ten onrechte zou geschied zijn daar de moeder van dit kind als loontrekkende werkzaam was zodat zij kindertoelagen voor loontrekkenden voor dit kind kon ontvangen;

Overwegende dat, hoewel aldus de eis van aanlegster, zoals door het vonnis wordt gereleveerd, zijn rechtsgrond vindt in de artikelen 1376 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek, het nochtans vaststaat dat hij de terugbetaling, door verweerder, van sommen die hun zonder recht als kindertoelagen werden gestort, tot voorwerp had en dat de betwisting tussen partijen dus wel betrekking had op het al dan niet verschuldigd zijn van deze toelagen;

Dat, dienvolgens, het vonnis, door te beslissen dat de vrederechter onbevoegd was om kennis te nemen van de eis, de in het middel aangeduide wetsbepalingen heeft geschonden;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de verbreking van de beslissing over de bevoegdheid deze meebrengt van de beslissing die door het tweede middel wordt aangevallen, die het gevolg van de eerste is, zodat het overbodig is de gegrondheid van het tweede middel te onderzoeken;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 24 juni 1963.

Voorzitter-verslaggever : M. Vandermersch.
Advokaat-generaal : M. Mahaux.

Verkeer. — Achterlating van stoffen op de openbare weg. — Vereisten voor de strafbaarheid.

Artikel 8 van het algemeen wegenverkeersreglement beteugelt de vrijwillig of onvrijwillig gepleegde achterlating op de openbare weg van stoffen (in casu slib) die het verkeer onveilig maken van zodra dit achterlaten rechtstreeks of onrechtstreeks uit de daad van de verdachte voortvloeit. Vereist wordt niet dat de verdachte zelf stoffen op de openbare weg heeft laten vallen.

De Smet en Dienst der Scheepvaart t./ Beeckaert L. b.p.

Gelet op het bestreden vonnis, op 16 mei 1962 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Tongeren;

1. Wat betreft de voorziening van eerste aanlegger :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 8 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gevoegd bij het koninklijk besluit van 10 december 1958 en 97 van de Grondwet,

Doordat het bestreden vonnis, bij bevestiging van het beroepen vonnis, eerste aanlegger wegens inbreuk op artikel 8 van de wegcode heeft veroordeeld, en aanleggers solidair veroordeeld heeft tot vergoeding van de door die inbreuk aan verweerder berokkende schade, om de redenen, onder meer, dat eerste aanlegger, hoofdwachter van de Dienst der Scheepvaart, de verplichting had ervoor te zorgen dat op de openbare weg nergens slib overbleef, dat hij zulks blijkbaar niet gedaan heeft voor een strook van ongeveer 30 cm en dat, zo het waar is dat hij het slib niet zelf op de openbare weg heeft laten vallen, er nochtans van hem mag gezegd worden dat hij persoonlijk stoffen, die het verkeer onveilig maakten, op de openbare weg heeft « achtergelaten », doordat hij nagelaten heeft ze volledig te doen wegruimen,

dan wanneer, *eerste onderdeel*, de persoon die belast is met het uitvoeren van of met het toezicht over sommige werken op de openbare weg, als zodanig niet onderworpen is aan de voorschriften van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, noch mitsdien aan de voorschriften van artikel 8 van dit reglement, en dan wanneer het bestreden vonnis, hetwelk niet erop wijst dat eerste aanlegger een voetganger of een bestuurder van een voertuig, of een geleider van dieren was geweest die van de openbare weg gebruik maakte en aan de voorschriften van de wegcode onderworpen was hem derhalve niet wettig wegens overtreding van artikel 8 van deze code kon veroordelen (schending van alle in het middel aangehaalde wetsbepalingen);

tweede onderdeel, in ieder geval, meergemeld art. 8 alleen strafbaar stelt het feit het verkeer te hinderen of onveilig te maken door om het even welke stoffen of voorwerpen op de openbare weg te werpen, te leggen, te plaatsen, achter te laten of te laten vallen, dit wil zeggen stoffen of voorwerpen die men er zelf, op welke wijze ook, hetzij rechtstreeks, hetzij onrechtstreeks, gebracht heeft, en dan wanneer, vermits het bestreden vonnis uitdrukkelijk er op wijst dat eerste aanlegger de stoffen die het verkeer op de openbare weg onveilig

gemaakt hebben niet daarop gebracht heeft, het hem dienvolgens niet wegens overtreding van artikel 8 van de wegcode mocht veroordelen (schending, inzonderheid van artikel 8 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gevoegd bij het koninklijk besluit van 10 december 1958) :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat artikel 8 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer voorkomt onder hoofdstuk I van titel I van dit reglement, dit is onder de « algemene regelen van toepassing op al de weggebruikers »;

Overwegende dat het bestreden vonnis, bij bevestiging van het vonnis a quo, vaststelt dat de reinigingswerken werden uitgevoerd met behulp van een ploeg werklieden die het slib per camion langs de openbare weg vervoerden en dat, bij dit vervoer, slib op de openbare weg viel;

dat het vonnis aldus vaststelt dat de werklieden, door wiens toedoen dit geschiedde gebruik maakten van de openbare weg om er, bij middel van voertuigen andere dan spoorwegvoertuigen, slib te vervoeren;

dat deze werklieden dienvolgens weggebruikers waren, onderworpen aan de voorschriften van de wegcode en bepaaldelijk aan artikel 8 van die Code;

Overwegende dat het bestreden vonnis, steeds bij bevestiging van het vonnis a quo, ook vaststelt dat eerste aanlegger de onmiddellijke leiding der werken had en het volledig gezag over deze werklieden uitoefende;

dat uit het antwoord op het tweede onderdeel blijkt dat eerste aanlegger, derhalve, wettelijk wegens inbreuk op artikel 8 van de wegcode kon worden veroordeeld;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat artikel 8 van de wegcode de vrijwillig of onvrijwillig gepleegde achterlating op de openbare weg van stoffen die het verkeer onveilig maken beteugelt, van zodra dit achterlaten, rechtstreeks of onrechtstreeks, uit de daad van de verdachte voortvloeit;

dat deze bepaling niet vereist dat de verdachte « zelf » stoffen op de openbare weg heeft laten vallen;

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat eerste aanlegger, die het gezag uitoefende over de werklieden en de onmiddellijke leiding had van de werken welke de aanwezigheid van slib op de openbare weg veroorzaakten, de verplichting had er voor te zorgen dat nergens op de openbare weg slib overbleef, en naliet het op de openbare weg gevallen slib volledig te doen wegruimen;

Dat uit die vaststellingen blijkt dat eerste aanlegger onrechtstreeks, door toedoen van de werklieden onder zijn bevel de stoffen op de openbare weg heeft laten vallen en heeft achtergelaten;

dat het vonnis zodoende een juiste toepassing van artikel 8 van de wegcode heeft gemaakt;

dat beide onderdelen van het middel naar recht falen;

En overwegende, wat betreft de beslissing over de publieke vordering dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. Wat betreft de voorziening van tweede aanlegger:
Overwegende dat uit geen enkel stuk waarop het Hof

vermag acht te slaan blijkt dat aanlegger, burgerlijk verantwoordelijke partij, zijn voorziening heeft betekend aan de partijen waartegen zij gericht is;

dat de voorziening, dienvolgens, niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 14 november 1963.

Voorzitter : M. Decleire.

Raadsheren : M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal : Mej. Bourquin.

Advokaat : Mr. O. Malter.

Advies buitengewone schade. — Onregelmatigheden bij taalexamen. — Bevoegdheid.

Indien het zou vaststaan dat de verzoeker schade zou hebben geleden ten gevolge van onregelmatigheden die, in casu tijdens een taalexamen, met een hem vijandig opzet zouden zijn gepleegd, zou hij over een rechtsvordering beschikken voor de gewone rechtbanken om het herstel van die schade te vorderen. De Raad van State is onbevoegd om advies te geven.

Wansart t./ Gemeente Sint-Gillis-Brussel

Arrest nr. 10.260.

Gezien het op 29 november 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij Georges Wansart de Raad van State vraagt, om advies te willen uitbrengen dat zegt voor recht :

1° dat verzoeker door zijn deelname aan het taalexamen van 22 oktober 1956, voldaan heeft aan de wet van 28 juni 1932 op de voldoende kennis van de tweede taal en dit voor zoveel als nodig na verslag van een deskundige, leraar-germanist, die daartoe zou zijn aangesteld;

2° dat de beslissing van de examencommissie van St-Gillis van 21 november 1956 schadelijk is en het door verzoeker ingediende verzoekschrift om vergoeding wet-tigt;

Overwegende dat verzoeker de Raad van State vraagt, op grond van artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 een advies uit te brengen betreffende de buitengewone schade, welke hij zou hebben geleden door onregelmatigheden die te zijnen nadele zouden zijn begaan, en meer in het bijzonder door de overdreven strengheid van de ondervragers tegenover hem, toen hij het examen Nederlands aflegde dat het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Sint-Gillis op 22 oktober 1956 had georganiseerd;

Overwegende dat verzoeker op 22 oktober 1956 heeft deelgenomen aan een taalexamen, ingericht door de gemeente Sint-Gillis, waarvoor alleen leden van het personeel met de graad van afdelingschef konden opkomen, met het oog op hun eventuele overgang naar een hogere graad; dat verzoeker op 21 november 1956 werd medegedeeld, dat hij het vereiste punttal niet had behaald en diens gevolg niet had voldaan aan het voorschrift van artikel 9, § 6, van de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken; dat verzoeker op 30 november 1956 bij het college van

burgemeester en schepenen bezwaar heeft gemaakt tegen de volgens hem overdreven strenge cijfers die hem voor het schriftelijk en voor het mondeling gedeelte waren toegekend, en om een herziening van de beoordelingmaatstaven verzocht; dat het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Sint-Gillis dat bezwaar op 5 december 1956 heeft afgewezen;

Overwegende dat verzoeker op 27 februari 1959 in ruste is gesteld;

Overwegende dat verzoeker op 30 oktober 1962 bij het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Sint-Gillis het door artikel 7, § 1, tweede lid, van de wet van 23 december 1946 voorgeschreven verzoek om vergoeding heeft ingediend; dat op dit verzoekschrift door dat college op 19 november 1962 afwijzend is beschikt;

Overwegende dat, luidens artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946, de Raad van State alleen advies kan geven wanneer geen ander bevoegd rechtcollege bestaat; dat verzoeker, indien, zoals hij beweert, vaststond dat hij schade heeft geleden ten gevolge van onregelmatigheden die met een hem vijandig opzet zouden zijn gepleegd, over een rechtsvordering voor de gewone rechtbanken zou beschikken om het herstel van die schade te vorderen; dat hieruit volgt dat de Raad van State niet bevoegd is,

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Eerste Kamer. — 18 december 1963.

Voorzitter : M. Michielsens.

Raadsheren : M.M. Dellois en Sury.

Advokaten : Mrs. J. De Schryver en E. Ooms.

1. Schenking. — Verkoop door ouders aan één hunner erfgerechtigden in rechte lijn, van een goed, voor een lagere prijs dan die welke aan de werkelijke waarde beantwoordt. — Geen schenking voor het geheel, enkel onrechtstreekse bevoordeling.
2. Schenking. — Verkoop aan erfgerechtigde in de rechte lijn. — Verschil tussen verkoopprijs en werkelijke waarde. — Inbreng van geldsom.
3. Schenking aan echtgenoten van wie één erfgerechtigde is. — Inbreng ten belope van de helft. — In voorkomend geval, inkorting van de andere helft.

1. Bij een verkoop door ouders aan één hunner erfgerechtigden in de rechte lijn van een goed, voor een lagere prijs dan die welke aan de werkelijke waarde beantwoordt, wordt het vervreemde goed niet geschonken, maar levert de overeenkomst, in voorkomend geval, een onrechtstreekse bevoordeling voor de koper op.

2. Bij de verkoop door ouders, aan één hunner erfgerechtigden in de rechte lijn, van een goed voor een lagere prijs dan die welke zij van vreemde personen konden bekomen, dient de volgende vraag te worden gesteld : Wat zou zich in de nalatenschappen van de verkopers hebben bevonden, indien zij hun goed voor zijn werkelijke prijs hadden verkocht ?

Het antwoord hierop zou onbetwistbaar luiden : de werkelijke prijs. Er behoort dan ook enkel een geldsom te worden ingebracht.

3. Bij bevoordeling van echtgenoten, van wie één de

erfgerechtigde in de rechte lijn is, behoort enkel de helft te worden ingebracht, terwijl in voorkomend geval de andere helft het voorwerp van inkorting kan uitmaken.

Goossenaerts Corn. en cons. t/ Goossenaerts Al. en cons.
en Goossenaerts A. t/ Goossenaerts C.

Gezien in behoorlijke vorm overgelegd de door de wet vereiste stukken;

Gezien in zake 45.031 het exploit van herdaging d.d. 10 januari 1963 ten verzoeken van appellanten aan geïntimeerden sub 1, 2, 3 en 5 betekend krachtens art. 153 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging en aangezegd aan de pleitbezorger van geïntimeerden sub 4 en 6 op 19 januari 1963;

Overwegende dat in zake 45.031 geïntimeerden sub 1, 2, 3 en 5 niettegenstaande voormelde herdaging, geen pleitbezorger hebben aangesteld;

Overwegende dat in zake 47.402 geïntimeerden sub 4, 5, 6 en 7 evenmin een pleitbezorger hebben aangesteld;

Overwegende dat beide zaken de beroepen regelmatig naar vorm en tijdig ingesteld, ontvankelijk zijn, dat beide zaken verknocht zijn en in het beding van een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd te worden;

In zake A.R. nr. 45.031

Overwegende dat de eerste rechter in bewoordingen waarbij het Hof zich aansluit, de doeleinden van de door appellanten ingestelde eis omschrijft en de voorwaarden van de betwiste verkoopakte de 5 februari 1936 weergeeft;

Overwegende dat appellanten het vonnis van 9 december 1960 slechts bestrijden waar het niet aangenomen heeft dat de verkoop d.d. 5 februari 1936 door de erflaters aan geïntimeerden sub 4 en 6 van een hoeve met grond, gelegen te Essen, een verdoken schenking uitmaakt en deze overdracht niet nietig heeft verklaard of vernietigd heeft;

Overwegende dat vooreerst dient opgemerkt te worden dat zelfs wanneer er zou moeten aanvaard worden dat de betwiste verrichting in haar geheel een verdoken schenking uitmaakt, zulks nog geenszins zou toelaten bedoelde overdracht nietig te verklaren of te vernietigen; dat de geldigheid van een schenking vermomd onder de vorm van een verkoop niet te betwisten valt; dat dergelijke schenking echter onderworpen blijft aan de wettelijke voorschriften betreffende de inbreng en de inkorting;

Overwegende dat de eerste rechter terecht onderlijnt dat de in de akte bedongen verkoopprijs in geen geval als een spotprijs dient beschouwd te worden; dat zulks nog waar blijft na de bevindingen van de deskundigen door de eerste rechter aangesteld; dat de experts, inderdaad, een waarde ten tijde van de verkoop van 65.000 F aan het onroerend goed toeschrijven, wanneer de verkoopprijs op 38.000 F bepaald werd, bedrag dat dient vermeerderd te worden met de waarde van het « ongenot » of 4.800 F, hetzij samen 42.800 F;

Overwegende dat appellanten verschillende elementen inroepen om aan te tonen dat de verhandeling van 5 februari 1936 in de bedoeling van partijen geen verkoop was doch in haar geheel een verdoken schenking; dat de eerste rechter oordeelkundig deze elementen heeft onderzocht en terecht besliste dat zij niet van aard waren het bewijs te leveren dat geen verkoop plaats greep;

-Overwegende dat het feit dat de verkopers zich een recht van bewoning van twee plaatsen hebben voorbehouden, alsmede het gebruik van bepaalde aanhorigheden van de hoeve en het jachtrecht, de helft van het fruit en het genot van zeven aren grond in de hof, evenmin het vereiste bewijs levert; dat de wil van de verkopers, die de ouders en schoonouders van de kopers waren, hun hofstede te blijven bewonen en van zekere delen ervan nog te genieten zeer begrijpelijk voorkomt en geenszins hun bedoeling het goed te verkopen uitsluit;

Overwegende dat bij de redenering van de eerste rechter de beschouwing kan gevoegd worden dat indien partijen werkelijk een schenking van het goed wilden bewimpelen, de verkopers alsdan kwijting van de verkoopprijs aan de kopers zouden verleend hebben, hetgeen de bewijslast van de reservataire erfgename tegenover 4e en 6e geïntimeerde bijzonder moeilijk zou gemaakt hebben; dat het feit dat bedoelde geïntimeerden nog een belangrijk deel van de bedongen verkoopprijs na het overlijden van de erflaters verschuldigd blijven eerder op de oprechtheid van de betwiste verrichting wijst;

Overwegende dat de door appellanten ingeroepen elementen, noch afzonderlijk, noch in hun geheel, voldoende zijn om de verdoken schenking van gans het erf te bewijzen;

Overwegende dat appellanten het vonnis niet bestrijden waar het besliste dat artikel 918 van het B.W. ter zake niet toepasselijk was; dat, trouwens, het Hof zich desbetreffend bij de redenering van de eerste rechter aansluit;

In zake A.R. nr. 47.402

Overwegende dat appellanten geen middelen doen gelden tegen het vonnis van 9 december 1960 en, trouwens, in hun besluiten neergelegd in zake A.R. nr. 45031 impliciet de bevestiging van bedoeld vonnis vorderen;

Overwegende dat appellanten eveneens beroep hebben ingesteld tegen het vonnis op 12 oktober 1962 gewezen;

Overwegende dat appellanten slechts tegen voormeld vonnis opkomen in zover het beslist heeft dat het voorwerp van een verdoken schenking een deel van het onroerend goed is; dat zij met de zienswijze van de eerste rechter instemmen, waar deze de bedoeling van de contracterende partijen bij het verlijden van de akte d.d. 5 februari 1936 tracht te achterhalen om het voorwerp van hetgeen geschonken werd te bepalen;

Overwegende dat appellanten tercht doen opmerken dat bedoelde partijen, die eenvoudige buitenmensen zijn, voorzeker niet de bedoeling hebben gehad, de verkopers het goed deels te verkopen en deels te schenken en de kopers hetzelfde goed deels te kopen en deels als gift te ontvangen; dat het geen twijfel lijdt dat de verkopers in werkelijkheid hun erf aan hun zoon en schoondochter hebben willen verkopen, doch tegen een lagere prijs dan deze die zij van vreemde personen konden bekomen; dat alsdan het voorwerp van de schenking enkel kan bestaan in het onrechtstreeks voordeel voortvloeiende uit het feit dat appellanten het erf hebben kunnen aankopen tegen een lagere prijs dan de werkelijke verkoopprijs; dat om de gerezen betwisting te beslechten men zich de volgende vraag dient te stellen: wat zou zich in de nalatenschappen van de verkopers bevonden hebben indien zij hun goed tegen zijn werkelijke prijs hadden verkocht? dat het antwoord op deze vraag voor geen betwisting vatbaar is: dat de

erfgerechtigden enkel de werkelijke prijs ten tijde van de verkoop in bedoelde nalatenschappen zouden hebben teruggevonden; dat, anderzijds, appellanten onrechtstreeks werden begiftigd tot beloop van het verschil tussen de werkelijke verkoopprijs van het goed en de bedongen gunstprijs; dat de gevorderde inbreng, derhalve, slechts op bedoeld verschil, hetzij een geldsom kan dragen;

Overwegende dat vaststaat dat het verschil 22.200 F bedraagt; dat, waar 2de appellante tot de besproken nalatenschappen niet geroepen wordt en artikel 849 van het Burgerlijk Wetboek wegens de gezamenlijke begiftiging aan twee echtgenoten van toepassing is, zij tot inbreng niet gehouden is; dat haar begiftiging slechts gebeurlijk aan inkorting onderhevig is;

Overwegende dat de verschijnende geïntimeerden zich vruchteloos op de billijkheid beroepen; dat de toepassing van de wettelijke voorschriften betreffende de inbreng vaak tot onbillijke toestanden aanleiding geeft en de begiftigde hiervan ook het slachtoffer kan worden;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 24 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan; gehoord in openbare zitting het eensluidend advies van de heer advocaat Generaal Dykmans;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende,

Voegt samen, wegens verknochtheid de zaken gekend op de Algemene Rol onder nummers 45031 en 47042;

In zake nr. 45031

Rechtdoende bij verstek bij gebreke te verschijnen tegenover de niet verschijnende geïntimeerden, door een beslissing die zal aangezien worden als op tegenspraak gevelde tussen alle partijen in zake en niet vatbaar voor verzet, overeenkomstig art. 153 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging;

Voor zoveel als nodig, machtigt ambtshalve Melanie Joanna Goossenaerts om in rechte te treden bij gebreke aan echtelijke machtiging;

Ontvangt het beroep, doch verklaart het ongegrond;
Bevestigt het bestreden vonnis d.d. 9 december 1960;
Stelt beroepskosten ten laste van de massa;

In zake nr. 47402

Rechtdoende bij verstek bij gebreke te verschijnen tegenover de niet-verschijnende geïntimeerden en tegensprekelijk tegenover partijen van Mr. Glibert;

Voor zoveel als nodig, machtigt ambtshalve Melanie Joanna Goossenaerts om in rechte te treden bij gebreke aan echtelijke machtiging;

Ontvangt het beroep;

Doet het bestreden vonnis d.d. 12 oktober 1962 te niet voor zover het voor recht heeft gezegd dat de akte van verkoop verleden vóór notaris Speltinckx op 5 februari 1963 van het onroerend goed nader omschreven in het tussenvonnissen van 9 december 1960, houdende verkoop door de rechtsvoorgangers van partijen, Jozef Goossenaerts en Joanna Van Ginneken, aan 4e en 6e verweerders (thans appellanten), het voldoende bewijs levert van een schenking van een gedeelte van dit onroerend goed en dat de waarde van deze verdoken schenking dient bepaald volgens de staat waarin dit onroerend goed zich bevond op het ogenblik van de schenking, 5 februari 1936, en volgens de waarde van dit onroerend goed op het ogenblik van het overlijden van ieder van de twee erfslaters, hetzij, met inachtneming

van de waarde van de schenking vergeleken met de totale waarde van het goed, of 22, 2/65e van dit goed, een waarde van 22, 2/65e van 75.000 F op 14 oktober 1940, en een waarde van 22, 2/65 van 475.000 F op 26 april 1959;

Wijzigende, zegt voor recht dat eerste appellant gehouden is tot inbreng van het onrechtstreeks voordeel, dat hij bij het verlijden van de verkoopakte d.d. 5 februari 1936, heeft genoten, hetzij de som van 11.100 F, te weten 5.550 F in de nalatenschap van Jozef Goossenaerts en 5.550 F in deze van Joanna Van Ginneken;

Bevestigt het bestreden vonnis voor het overige;

Stelt de kosten ten laste van de massa.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 20 juni 1962.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Vanparijs en Moerenhout.

Advokaat-generaal : M. J. Matthijs.

Advokaten : Mrs. Gits (Kortrijk), J. Eeckhout,
P. De Vos en P. Van de Castele.

Eis betreffende geldigheid en verklaring van testament, wijze van devolutie en samenstelling van boedel. — Onsplitsbaar geschil. — Raakt de openbare orde. — Het intussenkomst roepen van de buiten het geding gelaten erfgenamen is onontvankelijk.

Het geschil dat tot voorwerp heeft de geldigheid en de verklaring van een testament, de wijze van devolutie en de samenstelling van de boedel, moeten tegen al de wettige erfgenamen van de de cuius, die dezelfde belangen hebben, op één en dezelfde wijze beslecht worden. Dienvolgens is het geschil onsplitsbaar.

De ingestelde vordering is wegens de ontstentenis van oproeping van al de bij de nalatenschap met hetzelfde belang betrokken personen onontvankelijk.

Het middel gegrond op de onsplitsbaarheid van het geschil raakt de openbare orde en dient ambtshalve opgeworpen te worden.

Vermits het in tussenkomst roepen van de buiten het geding gelaten erfgenamen niet louter bewarend kan zijn, is het niet aanvaardbaar in deze stand van de proceduur.

Consoorten De Henau, Cleerhout en Agneessens t./
Consoorten Claeysens en Sergeant.

Advies O.M.

I. *Nopens hetgeen voorafgaat :*

A. De rechtsvoorganger van de eerste groep geïntimeerden, oorspronkelijke hoofdeisers ter zake, meer bepaald hun oom, de ongehuwde Sergeant Louis-Henri, in leven landbouwer te Drongen-Luchteren, overleed aldaar op 16 juli 1925 op nagenoeg 49-jarige leeftijd.

Hij had toen tien broeders en zusters met name :

- 1) Sergeant, Polydoor;
- 2) Sergeant, Marie-Thérèse;
- 3) Sergeant, Emiel;
- 4) Sergeant, Emma;
- 5) Sergeant, Richard;
- 6) Sergeant, Marie-Elodie, gezegd Elodie;
- 7) Sergeant, Gustaaf;
- 8) Sergeant, Pauline-Leontine, gezegd Leontine;
- 9) Sergeant, Jules;
- 10) Sergeant, Zulma.

Allen zijn sedertdien overleden. Alleen Sergeant, Emiel (nr. 3 hierboven), wiens weduwe Claeysens, Rosalie, te Landegem gevestigd is, overleed kinderloos, terwijl een zuster, Sergeant, Marie-Elodie (nr. 6 hierboven) ongehuwd gestorven is. Al de andere overleden gehuwde broeders en zusters hadden bij hun overlijden één, doch de overgrote meerderheid, verscheidene kinderen, waarvan de identiteit opgegeven wordt in een samenvattende tabel, toegevoegd aan de dossiers van partijen.

Er waren dus in het geheel tien staken.

B. Bij openbaar testament verleden te Drongen, op 27 mei 1925 vóór wijlen notaris De Henau, Pieter-Joseph, uit Gent, legateerde Sergeant, Louis-Henri al zijn roerende en onroerende goederen aan zijn toentertijd met hem samenwonende ongehuwde zuster, Sergeant, Maria-Elodia, «om van gezegde goederen te genieten in vollen eigendom...» Dit testament bedong bovendien: «Zij zal ook zelfde goederen niet mogen » verkopen, en na haar overlijden zullen zelfde goederen overgaan aan de kinderen van wijlen mijn » broeder Jules Sergeant, van wijlen mijn broeder » Gustaaf Sergeant, echtgenote Henri Claeysens, elk » voor een derde deel...», m.a.w. de 7de, de 8ste en de 9de hierboven bedoelde staak.

C. De nalatenschap van wijlen Sergeant, Louis-Henri omvatte o.m. drie onroerende goederen:

1. Een huis met tuin, te Drongen-Luchteren, groot 7 aren;
2. Een huis met aanhorigheid en boomgaard, te Drongen-Luchteren, groot 52 a. 40 ca.;
3. Een perceel hooiland, te Drongen-Luchteren, groot 86 a. 10 ca.;

waarvan de algemene legatarisse, Sergeant Elodie, in het bezit werd gesteld, doch waarvan zij ongeveer één jaar nadien twee goederen verkocht, te weten:

- a) bij akte van notaris Claerhout Joseph, uit Gent, dd. 29 maart 1926, het perceel hooiland, aan haar broeder, Sergeant, Richard, mits de prijs van 15.000 F;
- b) bij akte van notaris De Henau, Pieter-Joseph, uit Gent, dd. 20 augustus 1926, een deel van het huis met aanhorigheid en boomgaard, met een oppervlakte van 4 a. 50 ca., aan haar broeder Sergeant, Polydoor, mits de prijs van 10.000 F.

D. Sergeant, Marie-Elodia overleed, steeds ongehuwd, te Gent, op 17 februari 1956. Tien jaar vroeger, had zij echter op 25 februari 1946 t.o.v. notaris Fobe, uit Gent, een openbaar testament doen opmaken, waarbij zij als haar algemene legatarissen aanstelde: haar neef, Sergeant, Omer-Polydoor, en haar nicht, Sergeant, Henriette, echtgenote Martens, Aimé, beiden kinderen van haar broeder Gustaaf (7de staak); deze algemene legatarissen zijn de tweede groep geïntimeerden, oorspronkelijke hoofdverweerders.

Als dusdanig hebben zij de na het overlijden van Sergeant, Maria-Elodia, nog overblijvende onroerende goederen uit de nalatenschap van wijlen Sergeant, Louis-Henri in het openbaar doen verkopen, mits een totale prijs van 223.000 F, bedrag dat thans ten kantore van notaris Fobe, te Gent, vastgelegd is.

E. De oorspronkelijke hoofdvordering van onderhavig geding werd op 2 juni 1956 vóór de rechtbank van eerste aanleg te Gent ahangig gemaakt door de kinderen van wijlen Sergeant, Jules en van wijlen Sergeant, Pauline-Leontine, alsmede door het enig kind van Sergeant, Zulma, zekere De Waegenaere, Marcel, zodus door de 8ste, 9de en 10de staak; zij werd uitsluitend ingesteld tegen de hierboven genoemde alge-

mene legatarissen van wijlen Sergeant, Maria-Elodia, te weten: Sergeant, Omer, Sergeant, Henriette en haar echtgenoot Martens, Aimé.

Geen enkele eis of oproeping in zake, ook niet met het oog op loutere gemeenverklaring van vonnis, werd gericht tegen de erfgenamen van wijlen Sergeant, Louis-Henri, begrepen onder de 1ste tot en met de 5de staak.

Op grond van de stelling dat het openbaar testament van hun oom, Sergeant, Louis-Henri, dd. 27 mei 1925 dient te worden uitgelegd als een legaat van het vruchtgebruik der nalatenschap aan zijn zuster Sergeant, Maria-Elodia, en van de naakte eigendom aan de erin aangeduide neven en nichten, vorderden de oorspronkelijke aanleggers hoofdzakelijk, dat de algemene legatarissen van Sergeant, Maria-Elodia, zouden veroordeeld worden tot afgifte van de roerende en onroerende goederen, die de nalatenschap van Sergeant, Louis-Henri samenstelden, zoniet tot vergoeding van de huidige waarde van al de vervreemde, verloren, beschadigde of ontbrekende goederen.

In ondergeschikte orde, bij aldien bedoeld openbaar testament zou worden beschouwd als een verboden erfstelling over de hand inhoudend, vorderden de oorspronkelijke eisers dat de rechtbank zou verklaren dat de erfopvolging van Sergeant, Louis-Henri, volgens de regels der wettelijke erfopvolging zou dienen te geschieden en dat de eisers samen met de hoofdverweerders en met de andere broeders en zusters van voornoemde «de cujus» althans hun rechtsopvolgers in deze nalatenschap gerechtigd zijn, waarvan de scheiding en deling zou worden gelast.

F. Voorhoudende dat hun rechtsvoorgangster, wijlen Sergeant, Maria-Elodia, te goeder trouw had gehandeld, hebben de hoofdverweerders tegen de erfgenamen van de intussen overleden notarissen De Henau, Pieter-Joseph en Claerhout, Joseph, een eis ingesteld tot gedwongen tussenkomst en tot vrijwaring met betrekking tot de veroordelingen die tegen voornoemde hoofdverweerders zouden kunnen uitgesproken worden wegens schadeloosstelling voortspruitende uit het verlijden der akten van koop-verkoop dd. 29 maart en 20 augustus 1926.

G. Ten slotte, bij conclusie van 3 oktober 1957, hebben de hoofdeisers, in meer ondergeschikte orde, bijaldien de goede trouw van wijlen Sergeant, Maria-Elodia, mocht worden aanvaard, tegen de verweerders op de eis tot vrijwaring, dus de erfgenamen van notarissen De Henau en Claerhout, rechtstreeks een vordering tot schadeloosstelling ingesteld, strekkende tot vergoeding aan de nalatenschap van Sergeant, Louis-Henri van de huidige waarde der door Sergeant, Maria-Elodia in 1926 verkochte goederen.

H. Bij vonnis op tegenspraak van 18 maart 1958, heeft de rechtbank te Gent, na de zaken te hebben samengevoegd, de volgende beslissing gewezen:

1) de oorspronkelijke vordering, de eis tot vrijwaring en de door oorspronkelijke eisers tegen de verweerders in vrijwaring ingestelde eis worden ontvankelijk verklaard, behoudens nochtans de bij de oorspronkelijke vordering in ondergeschikte orde gestelde eis tot boedelscheiding, die «hic et nunc» niet ontvankelijk verklaard wordt;

2) de opgeworpen verjaring van de vorderingen wordt verworpen, behoudens wat betreft de vorderingen van Sergeant, Elvire, Sergeant, Parmyre en De Waegenaere, Marcel tegen de verweerder in vrijwaring;

3) de bedingen van het testament van 27 mei 1925 ten voordele van Sergeant, Maria-Elodia en van de

erin aangeduide neven en nichten worden als een verboden erfstelling over de hand beschouwd, en het testament wordt derhalve, wat deze beschikkingen betreft, voor nietig verklaard;

4) de oorspronkelijke hoofdeis wordt dienvolgens als ongegrond afgewezen;

5) de devolutie van de nalatenschap van wijlen Sergeant, Louis-Henri dient volgens de regels van de wettelijke erfopvolging te geschieden, en de oorspronkelijke eisers zijn, in hun hoedanigheid van wettige erfgenamen van Sergeant, Louis-Henri, gerechtigd in al de tot diens nalatenschap behorende goederen die thans nog in het bezit zijn van de oorspronkelijke verweerders, alsook in de opbrengst van de goederen die het voorwerp waren van de akten van koop-verkoop van 29 maart en 20 augustus 1926;

6) voor zover de oorspronkelijke ondergeschikte eis tot inbreng strekt van het verschil tussen de opbrengst van voormelde goederen en de huidige waarde er van, wordt hij afgewezen als ongegrond;

7) de eis tot vrijwaring wordt zonder voorwerp verklaard;

8) de verweerders in vrijwaring worden, ieder met betrekking tot de akten door hun rechtsvoorganger verleden, en ieder volgens zijn gerechtigheden in hun nalatenschappen veroordeeld tot vergoeding aan de oorspronkelijke eisers, met uitzondering van Sergeant, Elvire, Sergeant Palmyre en De Waegenaere, Marcel, van het verschil tussen de opbrengst van de goederen en hun waarde op 3 oktober 1957;

9) tot bepaling van laatstvermelde waarde, wordt notaris Martens, Daniël, uit Gent, als deskundige benoemd.

I. Tegen voormeld vonnis werd door de erfgenamen van notarissen De Henau en Claerhout, dus door de oorspronkelijke verweerders in vrijwaring, hoofdzakelijk, en door de andere partijen incidenteel beroep ingesteld.

II. *Nopens de procedure vóór het Hof.*

Voor de rechtbank, hebben appellanten, daarin gevolgd door de geïntimeerden, Sergeant, Omer, Sergeant, Henriette en haar echtgenoot, Martens, Aimé, vanaf hun eerste besluiten de «exceptio plurium coheredum» opgeworpen, en tot de niet-ontvankelijkheid «hic et nunc» van de oorspronkelijke vordering geconcludeerd, omdat, niet al de wettelijke erfgenamen van wijlen Sergeant, Louis-Henri van wijlen Sergeant, Maria-Elodia in zake betrokken of opgeroepen werden, wat trouwens uit de hierboven onder nr. 1 gedane uiteenzetting duidelijk blijkt.

Oorspronkelijke hoofdeisers, thans geïntimeerden onder groep A., hebben daarentegen voorgehouden dat hun vordering, zowel in hoofdde als in ondergeschikte orde, de kenmerken vertoonde van een opvordering van nalatenschap, welke elke erfgenaam of algemeen rechtsopvolger voor het geheel vermogen uit te oefenen, zelfs indien er nog andere medeërfgenaamen bestaan zonder dat hij daartoe verplicht is deze medeërfgenaamen in zake te betrekken. Het aangevochten vonnis is deze zienswijze bijgetreden, behoudens waar de oorspronkelijke eis, in ondergeschikte orde, tot boedelscheiding strekte.

Vóór het Hof wordt dit middel noch door appellanten noch door de tweede groep geïntimeerden, uitdrukkelijk, althans duidelijk, hernomen.

De vraag verdient evenwel, naar ons oordeel, een meer bijzondere aandacht wanneer het probleem beschouwd wordt in verband met het huidige jurispru-

dentieel stelsel van het ondeelbaar geschil, waarvan het begrip en de proceduriële uitwerkselen of algemeen rechtsopvolger de «petitio hereditatis» voor het geheel uit te oefenen.

Ter gelegenheid van een recent erfenisgeding, voor uw Kamer bepleit, in zake Ghijs, Marguerite, weduwe De Vrieze t/ T'Sjoen en anderen, en waarin door ons advies werd uitgebracht ter openbare rechtszitting van 14 mei 1962, hebben wij er op gewezen dat, bij onderzoek van de ontwikkeling van de rechtspraak van ons Hof van Cassatie in de loop der jongste jaren, en meer bepaald van de cassatiearresten van 8 juli 1955 (Pas. 1955, I, 1224 en voetnoot 1) en van 23 mei 1957 (Pas. 1057, I, 1152 en voetnoten 1 en 2); R.C.J.B. 1958, 199; R.W. 1957-1958, kol. 1241), een geschil als ondeelbaar moet worden beschouwd, wanneer de er bij belanhebbende personen een identiek belang hebben dat de in betwisting liggende aangelegenheden bij één enkele gerechtelijke beslissing enig in haar voorwerp zouden worden beslecht.

Terwijl het Hof van Cassatie, bij zijn vroegere arresten de ondeelbaarheid beperkt had tot de enige gevallen waarin de tenuitvoerlegging van uiteenlopende (of tegenstrijdige) gerechtelijke beslissingen een onmogelijkheid zou doen rijzen, heeft het Opperste Gerechtshof door de arresten van 1955 en 1957 het domein van de ondeelbaarheid dus merklijk verruimd.

Deze ontwikkeling naar het criterium van de éénheid van het gewijsde, eerder dan naar het beginsel van het betrekkelijk uitwetsel der rechtsmiddelen, werd op merkwaardige wijze duidelijk gemaakt door de heer Etienne Gutt, in zijn uitvoerige noot op het hierboven vermeld cassatiearrest van 23 mei 1957 (R.C.J.B. 1958, «L'exercice des recours en matière indivisible», blz. 201 tot 209, meer bepaald de nrs. 10 tot 14, blz. 204 tot 207).

Doch, dat men nu het vroeger criterium zou aanvaarden waarbij enkel als ondeelbaar wordt aange-merkt het geschil dat van aard is aanleiding te geven tot tegenstrijdige beslissingen waarvan de opvolgende tenuitvoerlegging materieel onmogelijk zou zijn, ofwel het jongste criterium zou verkiezen gevestigd op de identiteit van belangen tussen verscheidene personen, zodanig dat het geschil bij één enkele beslissing wat haar voorwerp betreft t.a.v. al die personen dient te worden beslecht, in onderhavig geval blijkt die ondeelbaarheid tussen al de erfgenamen van wijlen Sergeant, Louis-Henri bezwaarlijk in twijfel te kunnen getrokken worden.

Immers, in hoofddeorde, vorderen de oorspronkelijke hoofdeisers, — thans eerste groep van geïntimeerden, — in hun hoedanigheid van erfgenamen van Sergeant, Louis-Henri dat de algemene legatarissen van Sergeant, Maria-Elodia, oorspronkelijke verweerders op de hoofdeis, zouden veroordeeld worden hetzij de goederen van de nalatenschap van Sergeant, Louis-Henri af te geven, hetzij de huidige waarde te betalen van al de vervreemde, verloren, beschadigde of ontbrekende goederen van bedoelde nalatenschap.

In ondergeschikte orde, vorderen zij dat, ingeval beslist wordt dat het testament van Sergeant, Louis-Henri een verboden erfstelling over de hand inhoudt en dit beding derhalve nietig wordt verklaard, de erfopvolging van voornoemde «de cujus» zou geschieden naar de regels der wettelijke erfopvolging, en dat zij de hoofdeisers, niet enkel samen met de verweerders op de hoofdeis, maar samen met al de andere broeders en zusters van zelfde «de cujus» althans al de kinderen van de eerste tot en met de

vijfde staak, zouden erkend worden als zijnde gerechtigd in deze nalatenschap.

Het testament van Sergeant, Louis-Henri moet dus vooreerst worden uitgelegd, eventueel nietig worden verklaard wat de bedingen betreft ten voordele van zijn thans overleden zuster, Sergeant, Maria-Elodia, en de in dit testament aangeduide neven en nichten. Vervolgens dient de massa van de nalatenschap te worden bepaald, de waarde van de door Sergeant, Maria-Elodia verkochte onroerende goederen enz. . .

Het wil ons voorkomen dat al deze betwistingen op identieke wijze moeten beslecht worden, niet enkel ten opzichte van de erfgenamen van de 6de, 7de, 8ste, 9de en 10de staak die thans als eisers of verweerders in zake zijn, maar ook ten opzichte van de erfgenamen van de 1ste, 2de, 3de, 4de en 5de staak, zoniet komt men tot dit eventueel uitwerksel dat het testament van Sergeant, Louis-Henri gestand blijft ten opzichte van een deel der erfgenamen, en ten opzichte van de anderen niet, kortom dat tegelijk de devolutie van de nalatenschap van voornoemde «de cujus», krachtens het te vellen arrest bij versterf zou kunnen geschieden ten opzichte van de ter zake zijnde erfgenamen, en testamentair zou moeten doorgaan ten opzichte van de niet ter zake opgeroepen erfgenamen.

Naar ons oordeel lijdt het dan ook geen twijfel dat al de erfgenamen, welke er een identiek belang bij hebben dat het geschil nopens de al dan niet rechtsgeldigheid van het testament en de wisselvallige uitwerkselen van de uitspraak dienaangaande, bij één enkele identieke gerechtelijke beslissing in de ene of in de andere zin zou worden opgelost, in zake dienen te worden opgeroepen. Dit vereiste wordt m.i. geboden zowel door de noodzakelijkheid de éénheid van het gewijsde te behouden als door de eerbied verschuldigd aan de eisen van een juiste rechtsbedeling en van de loyaleit in de rechterlijke debatten (zie noot R.H. onderaan Cass. 18 september 1947, Pas. 1947, I, 359, en meer bepaald blz. 362 in fine). Geïntimeerden, — zowel de tweede als de eerste groep —, hebben in hun besluiten vóór het Hof uitdrukkelijk verwezen naar hun conclusiën genomen voor de eerste rechter (zie besluitschrift van partijen Sergeant, Omer en anderen van 9 januari 1961, blz. 1, eerste alinea, en besluitschrift van partijen Claeysens, Hilaire en anderen van 8 maart 1960, blz. 3, laatste alinea). Er kan er evenwel aan betwijfeld worden dat meer bepaald geïntimeerden Sergeant, Omer en anderen o.m. hierbij het middel van de ondeelbaarheid van het geschil en de noodzakelijkheid tot oproeping van al de overige erfgenamen in zake hebben bedoeld, temeer dat zij zich, nopens dit middel, in hun conclusiën van 22/23 januari 1958 vóór de rechtbank slechts naar de wijsheid van de rechtbank hebben gedragen, daar het middel hoofdzakelijk werd opgeworpen door appellanten, die het echter vóór het Hof thans niet meer inroepen.

Hoe dan ook nochtans, menen wij het middel ambtshalve te mogen en te moeten opwerpen. Inderdaad, het stelsel betreffende het ondeelbaar geschil, zoals het door het Hof van Cassatie thans wordt opgevat, strekt er ten slotte toe te vermijden dat de mogelijkheid van tegenstrijdige beslissingen het gezag van de hoven en rechtbanken bij de rechtzoekenden zou krenken (zie noot van E. Gutt, loc. cit., R.C.J.B. 1958, blz. 207, nr. 16; A. Bernard en Luc. Simont, Examen de jurisprudence, (1955-1957), Procédure civile, R.C.J.B. 1959, nr. 113, al. 3, blz. 111).

Hieruit volgt dat, terwijl vroeger het Hof van Cassatie deze aangelegenheid beschouwde als zijnde niet van openbare orde (Cass. 3 maart 1955, Pas. 1955,

I, 729), het Opperste Gerechtshof naderhand, en meer bepaald bij zijn hierboven vermelde arresten van 8 juli 1955 en 23 mei 1957, beslist heeft dat het middel ambtshalve moet worden opgeworpen; uit het onderzoek van laatstvermelde beslissingen blijkt inderdaad dat het middel niet door de tegenpartij, doch wel door het openbaar ministerie ambtshalve ingeroepen en betekend werd, overeenkomstig art. 17 ter der wet van 25 februari 1925 (art. 2 der wet van 20 juni 1953), betreffende de procedure tot verbreking in burgerlijke zaken, waarbij bepaald wordt dat, wanneer het openbaar ministerie van oordeel is ambtshalve een middel van niet-ontvankelijkheid tegen de voorziening tot cassatie te moeten opwerpen afgeleid uit de miskenning van een regel die de openbare orde aanbelangt, de advocaten der in zake betrokken partijen daarvan bij aangetekende brief dienen te worden ingelicht, opdat hun de gelegenheid zou worden gegeven de ontvankelijkheid van de voorziening te bepleiten. Het lijdt dus thans geen twijfel meer dat het middel afgeleid uit de vaststelling dat, in het onderhavig uiteraard ondeelbaar geschil, al de erfgenamen niet in zake geroepen werden, ambtshalve mag worden ingeroepen.

Indien het Hof deze zienswijze nopens de ondeelbaarheid van het geschil en het in zake oproepen van al de erfgenamen mocht bijtreden, moet nu verder de oorspronkelijke vordering niet ontvankelijk worden verklaard?

Wij menen het niet: het Hof kan aan een der partijen, in casu de eerste groep geïntimeerden, oorspronkelijke hoofdeisers ter zake, ambtshalve bevelen dat de tot nog toe niet in zake betrokken erfgenamen in het geding zouden worden geroepen, ten einde hun het uit te spreken arrest gemeen te horen verklaren met appellante en geïntimeerden, en beslissen dat, zolang deze vordering tot gedwongen tussenkomst niet gedaan werd, de procedure voor het Hof zal geschorst blijven, zodat het middel eerder in een verdragende exceptie uitvalt dan wel een middel is van niet-ontvankelijkheid (zie noot van E. Gutt, op. cit., R.C.J.B. 1958, nr. 20, blz. 208 en 209). Er dient trouwens te worden vastgesteld dat oorspronkelijke hoofdeisers, vóór de eerste rechter, bij hun besluitschrift van 27 november 1957 (blz. 1 in fine en 2), er zich reeds bereid toe verklaarden, voor het geval de beschikkingen van het testament van Sergeant, Louis-Henri nietig zouden worden verklaard, al de andere wettelijke erfgenamen in het geding te betrekken, en aan de rechtbank vroegen «na beslechting der prejudiciële vraag der gerechtigden der »partijen, de bijkomende eis tot vereffening en verdeling onbeslecht te laten ten einde aan hoofdeisers »de tijd te laten de andere medeërfgenamen in het »geding te brengen», en er aan toevoegden: «Aan»gezien dit de enige gezonde en redelijke oplossing »is van deze moeilijkheid». Het zal aan het Hof ten slotte believen vast te stellen dat, sedert de cassatie-arresten van 18 september 1947 (Pas. 1047, I, 359), 23 november 1950 (Pas. 1951, I, 169) en 4 maart 1955 (Pas. 1955, I, 732 en noot nr. 3, get. R.H., blz. 733), de vroeger en thans nog door de rechtsleer betwiste ontvankelijkheid van dergelijke gedwongen tussenkomst in gemeenverklaring van arrest, voor de eerste maal verricht in graad van hoger beroep (zie o.m.: Glasson et Tissier, B.I. nr. 250; Braas, Précis de proc. civ. B. II, nr. 1001 en voetnoot 2; nr. 1231 en voetnoot 1; A. Bernard en Luc. Eimont, op. cit. R.C.J.B. 1959, nr. 34, blz. 80 en 81) door de rechtspraak beslist aanvaard wordt.

Omtrent de al dan niet gegrondheid van het beroep,

wensen wij verder nog geen advies uit te brengen vooraleer het Hof over het door ons ambtshalve opgeworpen middel uitspraak zal hebben verleend.

Gent, 22 mei 1962.

De Advocaat-generaal,
J. Matthijs.

Arrest

Na kennisneming van de stukken, o.m. de uitgifte van het aangevochten vonnis gewezen op 18 maart 1958 door de rechtbank van eerste aanleg te Gent;

Overwegende dat Agneessens Suzanna, Bertha, weduwe Louis Claerhout, zonder beroep, wonende te Lotenhulle, geboren te Deinze op 26 december 1899, voor de helft in vruchtgebruik;

2) de vijf kinderen van wijlen Louis Claerhout:

a) Henri Claerhout, medisch afgevaardigde, wonende te Oostende, Prinsenlaan 29;

b) Jean Claerhout, notaris te Gent, er wonende Hoogstraat 16;

c) Ines Claerhout, zonder beroep en haar echtgenoot die haar bijstaat en machtigt Arthur Seynaeve, beheerder van vennootschappen, wonende te Wilrijk (Antwerpen), Jos. Hertogslaan 2;

d) Christiane Claerhout, zonder beroep, en haar echtgenoot die haar bijstaat en machtigt Maurice Martens, industrieel, wonende te Zulte, steenweg op Gent, Villa Beekdael;

e) Jacqueline Claerhout, zonder beroep en haar echtgenoot die haar bijstaat en machtigt Aimé Fransman, wijnhandelaar, wonende te Ninove, Burchtdam 103; de vijf kinderen samen voor de helft in volle eigendom en de helft in naakte eigendom;

allen handelend als erfgenamen van wijlen Louis Claerhout, in leven geneesheer te Lotenhulle, Kleine Plaats 1, overleden op 2 december 1961, de instantie verklaren te hervatten als mede-appellanten in naam van wijlen Louis Claerhout;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig werd ingesteld en, evenals de incidentele beroepen, naar de vorm regelmatig is;

Overwegende dat appellanten, bij rekest dd. 21 juni 1962, de heropening vorderen van de debatten ten einde hen toe te laten te concluderen tot de niet-ontvankelijkheid hic et nunc van de oorspronkelijke vordering wegens de ontstentenis van oproeping in de huidige procedure van al de erfgenamen van de de cujus;

Overwegende dat nu, zoals hierna wordt betoogd, dit middel voortspruit uit de onsplitsbaarheid van het opgeworpen geschil, zulks de openbare orde raakt en dienvolgens van ambtswege moet opgeworpen worden door het Hof, er geen reden voorhanden is om in te gaan op vraag van appellanten tot heropening van de debatten;

Overwegende dat de akte van beroep het hoofdberoep in algemene bewoordingen omschrijft, de herneming van de voor de eerste rechter aangevoerde middelen en gronden aanstipt, alsook een eis inhoudt tot toewijzing van de in eerste aanleg genomen conclusie; dat de omstandigheid, dat appellanten in hun conclusies voor het Hof, zowel in de redengeving als in het besluit zelf, meer in het bijzonder de hervorming van bepaalde beschikkingen nastreven, niet gekenmerkt is als een beperking van het hoofdberoep tot bepaalde beschikkingen van het vonnis a quo (vgl. A.P.R., Beroep in Burgerlijke Zaken en in Zaken van Koophandel, nummer 555); dat appellanten daarenboven, in hun conclusie dd. 5 oktober 1960, al de

beschikkingen bestrijden «die de besluiters betreffen», en dat, nu appellanten gedagvaard werden om de oorspronkelijke verweerders bij te staan in hun verdediging en, bij gebeurlijke toewijzing van de hoofdeis, vrijwaring te verlenen, al de beschikkingen van het aangevochten vonnis, waarbij die verweerders in het ongelijk werden gesteld, in het hoofdberoep betrokken werden;

Overwegende dat wijlen Louis, Henri Sergeant, bij openbaar testament dd. 27 mei 1925, al zijn goederen vermaakte aan zijn zuster Maria, Elodia Sergeant en hierbij bedong «zij zal... zelfde goederen niet mogen verkopen, en na haar overlijden zullen zelfde goederen overgaan aan de kinderen van... Jules Sergeant, en...»; dat Maria-Elodia Sergeant, na het overlijden van haar broer, twee onroerende goederen uit die nalatenschap verkocht; dat zij bij openbaar testament dd. 25 februari 1946 Sergeant Omer, Polydoor en Sergeant Henriette als haar algemene legatarissen aanstelde;

Overwegende dat de vordering, ingesteld door de eerste reeks geïntimeerden, partij van pleitbezorger De Ryck, ertoe strekt:

in hoofddorde, op grond van het openbaar testament van wijlen Louis-Henri Sergeant en tevens op grond van de verklaring van die uiterste wilsbeschikking als een vermaken van het meest uitgebreid vruchtgebruik aan Maria-Elodia Sergeant, afgifte te bekomen vanwege de algemene legatarissen van voormelde Maria-Elodia Sergeant van de goederen van de nalatenschap van Louis-Henri Sergeant en, bij gebreke hieraan te voldoen, vergoeding van de waarde van de vervreemde, beschadigde of ontbrekende goederen van die nalatenschap, subsidiair, voor zover dat testament een verboden erfstelling inhield, de erfopvolging van voornoemde de cujus te bepalen volgens de regels van de wettelijke erfopvolging en te beschikken dat de oorspronkelijke eisers, samen met de oorspronkelijke verweerders — thans partij van pleitbezorger Dubois — en de andere broeders en zusters van de erflater, of hun rechtopvolgers, gerechtigd zijn in de nalatenschap van wijlen Louis-Henri Sergeant; alsdan de scheiding en deling van die nalatenschap te bevelen, met inbreng van de goederen, welke Elodie Sergeant, algemene legataris ingevolge het hierboven aangehaald testament dd. 27 mei 1925, vervreemde, of welke verloren, vernietigd of beschadigd zijn;

Overwegende dat, blijkens de bescheiden die worden overgelegd, de nalatenschap van wijlen Louis-Henri Sergeant bij versterf moest overgaan aan zijn tien broeders en zusters of hun erfopvolgers;

Overwegende dat vier overblijvende staken in het huidige geding niet betrokken werden;

Overwegende dat het geschil wezenlijk tot voorwerp heeft de geldigheid en de verklaring van het testament van wijlen Louis-Henri Sergeant, de wijze van devolutie van zijn nalatenschap en de samenstelling van de boedel;

dat de eerste rechter overigens het testament voor nietig verklaarde wegens de erin vervatte verboden erfstelling over de hand, beschikte dat de nalatenschap van de de cujus volgens de regels van de wettelijke erfopvolging zou overgaan en dat in de boedel begrepen was de opbrengst van de goederen die door de algemene legataris — aangesteld bij het nietig verklaard testament verkocht waren bij akten dd. 29 maart 1926 en 31 augustus 1926;

Overwegende dat die betwistingen tegenover al de wettige erfgenamen van Louis-Henri Sergeant, die toch dezelfde belangen hebben op één en dezelfde wijze

moeten beslecht worden; dat het niet te verantwoorden is dat hetzelfde testament, op gronden die, tegenover al die wettige erfgenenamens dezelfde uitwerking hebben — hetgeen zich in onderwerpelijk geval voordoet — ten aanzien van de enen nietig zou zijn terwijl het voor de anderen volledig zou gelden, zodat dezelfde nalatenschap ten overstaan van betrokkenen met dezelfde rechten en belangen, voor sommige onder hen zou gedevalueerd worden overeenkomstig een wel bepaald testament en, voor anderen, naar wettelijke erfopvolging bij versterf op een volkomen andere wijze, en dan nog omdat in casu het testament nietig is op een grond die de openbare orde raakt;

dat de ontstentenis van oproeping kan meebrengen dat tegenstrijdige beslissingen gevelde worden, zodat de tenuitvoerlegging ervan onmogelijk wordt;

Overwegende dat het geschil dienvolgens als ondeelbaar gekenmerkt is;

dat, wegens de ontstentenis van oproeping van al degenen die dezelfde belangen hebben bij de betwisting en voor wie het geschil slechts op één en dezelfde wijze kan beslecht worden, dit beduidt ter zake alle wettige erfgenenamens, de door geïntimeerden aangeduid onder A, partij van pleitbezorger De Ryck, ingestelde vordering niet ontvankelijk is (vgl. Cass. 23 mei 1957, R.C.J.B. 1958, blz. 199 en vlg. met noot E. Gutt; R.C.J.B. 1952, noot A. Bernard, blz. 110 en vlg.; idem 1959, blz. 110 en 111; R.W. 1960-61, kol. 17 en vlg. noot Baert);

Overwegende dat, blijkens voormeld cassatiearrest dd. 23 mei 1957, het middel gegrond op de onsplitbaarheid van het geschil de openbare orde raakt en ambtshalve door het Hof dient opgeworpen te worden; dat de hierboven bedoelde oproeping innig samenhangt met de eenheid van het gewijsde, de oprechtheid van de gerechtelijke debatten, het gezag en de uitvoerbaarheid van, alsook de eerbied voor de rechterlijke beslissingen (vgl. noot R.H., Pas. 1947, I, 362);

Overwegende dat het in de huidige stand van de procedure niet aanvaardbaar is de buiten het geding gelaten wettige erfgenenamens nog in tussenkomst op te roepen;

dat immers de tussenkomst niet louter bewarend kan zijn, dewijl, mits die tussenkomst bij de beslissingen ten gronde in het huidige geding de rechtstoestand van de opgeroepen, op zichzelf beschouwd, beoordeeld en beslecht zou worden; dat beslist zou worden over hun hoedanigheid van erfgenaam geropen tot de nalatenschap met al de hierbij behorende rechten en verbintenissen, alsook over de samenstelling van de te verdelen massa waarin zij gebeurlijk gerechtigd zijn (vgl. Cass. 4 maart 1955, Pas. 1955, I, 732; Cass. 22 februari 1960, Pas. 1960, I, 720; R.C.J.B. 1949, blz. 116 en vlg., noot Braas; A.P.R., Beroep in Burgerlijke Zaken en in zaken van koophandel, nummers 759, 760; R.P.D.B., Appel en matière civile et commerciale, nummers 493 en vlg.);

Overwegende dat, nu de oorspronkelijke vordering niet ontvankelijk is, de erop gegrifte eisen tot vrijwaring en tot schadeloosstelling tegen de huidige appellanten zonder voorwerp uitvallen;

Om die redenen,

Het Hof,

Wijzend op tegenspraak;

Gelet op artikel 25 van de wet van 15 juni 1935;

Na in openbare rechtszitting advocaat-generaal Matthijs gehoord te hebben in zijn meestendeels eensluidend advies;

Verleent akte aan pleitbezorger Cruyt van zijn verklaring dat 1) Agneessens Suzanna-Bertha, weduwe Louis Claerhout; 2) de vijf kinderen van wijlen Louis Claerhout: a) Henri Claerhout, b) Jean Claerhout, c) Ines Claerhout en haar echtgenoot Arthur Seynaeve, d) Christiane Claerhout en haar echtgenoot Maurice Martens, e) Jacqueline Claerhout en haar echtgenoot Aimé Fransman, het geding hervatten als rechtsopvolgers van wijlen Claerhout Louis;

Verwerpt de vraag tot heropening der debatten;

Verklaart partijen ontvankelijk in hun hoofdberoep en incidenteel beroep;

Doet het aangevochten vonnis teniet, behalve in de beschikking waarbij de eis tot boedelscheiding hic et nunc niet-ontvankelijk verklaard wordt — welke beschikking niet door beroep wordt bestreden; binnen deze perken opnieuw wijzend, verklaart de oorspronkelijke vordering van de partij van pleitbezorger De Ryck niet ontvankelijk;

Stelt vast dat de eisen van de oorspronkelijke aanleggers en verweerders tegen appellanten zonder voorwerp uitvallen;

Verwijst de partij van pleitbezorger De Ryck in de kosten van de twee instanties op de hoofdvordering;

Verwijst dezelfde partij in 1/3 van de kosten van de twee instanties op de vorderingen tegen appellanten;

Veroordeelt de partij van pleitbezorger Dubois tot de overige 2/3 van laatstvermelde kosten;

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van pleitbezorger Cruyt, die ter rechtszitting van heden bevestigt het grootste gedeelte derzelfde te hebben voorgeschoten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Eerste Kamer. — 12 oktober 1962.

Voorzitter: M. J. Wildiers.

Rechters: M.M. L. Hernould en G. De Vocht.

Advokaten: Mrs. J. De Schrijver en E. Ooms.

1. **Schenking.** — Verkoop aan erfgerechtigde in rechte lijn voor een prijs lager dan die van de werkelijke waarde. — Ten dele verkoop, ten dele schenking van een onroerend goed. — Inbreng van het geschonken gedeelte van het onroerend goed.
2. **Schenking aan echtgenoten van wie één erfgerechtigd is.** — Inbreng ten belope van de helft. — In voorkomend geval inkorting van de andere helft.

1. *Bij de verkoop door de ouders aan één van hun rechtverkrigenden in rechte lijn van een goed, verkocht voor een lagere prijs dan die welke aan zijn werkelijke waarde beantwoordt, wordt een deel van het vervreemde onroerend goed geacht te zijn verkocht en voor het overige te zijn geschonken, met de verplichting voor de verkrijger om het geschonkene in te brengen, althans de waarde ervan ten tijde van het overlijden van de schenker.*
2. *Bij bevoordeling van echtgenoten, van wie één de erfgerechtigde is, behoort enkel de helft te worden ingebracht, terwijl in voorkomend geval de andere helft het voorwerp van inkorting kan uitmaken.*

Goossenaerts Cornelius en cons. t./ Goossenaerts Aloïs
Peeters Cornelius en cons. en Goossenaerts Aloïs
Peeters Corn. t./ Goossenaerts Corn. en cons.

Gezien de stukken van het geding en o.m.:

— de geboekte inleidende dagvaarding van het ambt van deurwaarder Wynen te Antwerpen in datum van 12 maart 1960, gehecht aan het vonnis dezer kamer en rechtbank d.d. 9 december 1960 alsmede de akte van melding ten rande der overschrijving d.d. 21 september 1960 op het tweede kantoor der grondpanden te Antwerpen, deel 777 nummer 12;

— het tussenvonnis dezer rechtbank en kamer in datum van 9 december 1960.

— het deskundig verslag van notaris dhr Istas, dhrn Mutsaers en Mientjens neergelegd op 9 januari 1962;

— de besluiten van de partijen van Mr. Corluy in datum van 2 mei 1962, de besluiten van de partijen van Mr. Gonthier in datum van 18 mei 1962 en de bijkomende besluiten van de partijen;

Gelet op artt. 2, 34, 35, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord aanleggers en vierde en zesde verweerders in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat eerste, tweede, derde a) en b) en vijfde verweerder, alhoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger aanstelden binnen de wettelijke termijn;

Overwegende dat na het tussenvonnis van 9 december 1960 aangaande de deling en vereffening van de tot heden tussen partijen in onverdeeldheid gebleven gemeenschap en nalatenschappen van hun ouders, Goossenaerts Jozef, overleden op 14 oktober 1940 en Van Ginneken Joanna, overleden op 26 april 1959, de betwistingen tussen partijen zich herleiden tot het bepalen van de waarde en de omvang van een verdoken schenking;

dat in het tussenvonnis van 9 december 1960 aanvaard werd dat de akte van verkoop verleden op 5 februari 1936 waarbij een onroerend goed verkocht werd door de rechtsvoorgangers van partijen aan vierde en zesde verweerder, mogelijk twee overeenkomsten inhield: (1) een verkoop voor een deel, aan de prijs van 38.000 F en (2) een verdoken schenking voor het andere deel;

dat de deskundigen aangesteld om advies te geven aangaande de waarde van dit onroerend goed 1° op de dag van de verkoop, 5 februari 1936, 2° op het ogenblik van het overlijden van Goossenaerts Jozef, 14 oktober 1940 en 3° op het ogenblik van het overlijden van Van Ginneken Joanna, op 26 april 1959, deze werkelijke waarde hebben geschat op 1° 65.000 F, 2° 75.000 F en 3° 475.000 F; dat de deskundigen ingevolge opdracht in hetzelfde tussenvonnis tevens de waarde van verschillende voordelen van gebruik en inwoning, bedongen in de zelfde verkoopakte ten voordele van verkopers hebben geraamd op 4.800 F op 5 februari 1936 en op 3.800 F op 14 oktober 1940;

dat deze ramingen door partijen niet betwist worden; dat vierde en zesde verweerder niet betwisten en impliciet aanvaarden dat er een schenking gedaan werd; dat de bedoeling om te schenken inderdaad blijkt uit het merklijk verschil tussen de bedongen prijs en de werkelijke waarde van het gekochte goed, uit het geheel van de beschikkingen van de verkoopakte en uit de omstandigheden waarin deze werd verleend;

Eerste betwisting:

Overwegende dat vierde en zesde verweerder voorhouden dat de akte van 5 februari 1936 moet geacht worden te zijn: een verkoop en een schenking van het verschil tussen de werkelijke waarde van het verkochte goed en de bedongen verkoopprijs, dat het voorwerp

van de schenking niet is een gedeelte van het verkochte goed, maar een bepaald bedrag in geld gelijk aan het verschil tussen de werkelijke waarde en de bedongen verkoopprijs (R.P.D.B. V° Vente nr 168; Gent 9-5-1950 Pas. 1950 II 183; Gent 9-5-1955 R.W. 1955-1956 kol. 747; Cass. 19-6-1952 R.W. 1952 kol. 457); dat een bedrag in geld bepaald wordt volgens de waarde ten tijde van de schenking;

dat aanleggers daartegenover stellen dat de tegenwaarde van de schenking welke dient ingebracht te worden deze is van het goed in staat ten tijde van de schenking doch volgens de waarde op het ogenblik van het overlijden van de schenker (Brussel 18-1-1954 Rec. Gen. Enr. et Not. 1959 p. 376; Leuven 10-10-1952 R.W. 1952-1953 k. 1199; Verbr. 19-6-1952 R.W. 1952-53 k. 457);

Overwegende dat deze betwisting zich laat herleiden tot de vraag welk het voorwerp is geweest van de verdoken schenking, hetzij een voordeel gelijk te stellen met de betaling van een geldsom, in welk geval de inbreng of de inkorting moeten berekend worden volgens de waarde ten tijde van de schenking, hetzij een voordeel gelijk te stellen met de schenking van een gedeelte van een onroerend goed, in welk geval de inkorting en overigens ook de inbreng moeten berekend worden volgens de waarde van dit goed ten tijde van het overlijden van de schenkers (art. 922 B.W.);

Overwegende dat het voorwerp van een schenking niet verandert volgens de vorm waarin het moet uitgedrukt worden bij inbreng en inkorting; dat het voorwerp van een schenking niet daarom een geldsom is of gelijk te stellen met een geldsom omdat de waarde van de schenking alleen kan uitgedrukt worden in geldwaarde; dat dit voorwerp evenmin verandert omdat de schenking moet omschreven worden als verdoken schenking, noch omdat dit voorwerp slechts gedeeltelijk blijkt geschonken te zijn, noch omdat het blijkt geschonken te zijn bij gelegenheid van een verkoop;

dat het voorwerp van een overeenkomst niet anders kan ontleed worden dan door een redelijke interpretatie van de bedoeling van de partijen in een overeenkomst op het ogenblik van hun wilsovereenstemming; dat die partijen in feite geen geldsom hebben gegeven en ontvangen en dat er geen redenen zijn (en dat er ook geen redenen worden aangeduid in casu) om te doen vermoeden dat zij het tegenovergestelde bedoelen van wat zij in feite gedaan hebben; dat die partijen in werkelijkheid een onroerend goed gedeeltelijk hebben verkocht of gekocht en gedeeltelijk hebben geschonken of ontvangen, en dat hun bedoeling om dit onroerend goed gedeeltelijk te schenken en te ontvangen klaarblijkelijk overeenstemt met de werkelijkheid (cfr. De Page IX Compl. 1212 voetnota 2);

Overwegende dat er twee redenen zijn waarom aan het voorwerp van deze verdoken schenking kan getwijfeld worden; zoals aangeduid door vierde en zesde verweerders wanneer die ontleding gedaan wordt in het raam van de rechtstechniek betreffende de inbreng;

(1) dat er inderdaad een juridische onmogelijkheid schijnt te bestaan voor inbreng van een onroerend goed dat terzelfdertijd het voorwerp is van een verkoop en het voorwerp van een verdoken schenking, en wel omdat de verkoop zijn uitwerking behoudt en derhalve onafscheidelijk op ieder bestanddeel van de verkochte zaak betrekking heeft;

dat de aangehaalde rechtspraak van het Hof van Verbreking (19-6-52 R.W. 1952-53 kol. 457) echter die onmogelijkheid vaststelt uitsluitend voor inbreng in natura;

dat diezelfde onmogelijkheid niet bestaat voor in-

brenge van de waarde van het geschonken goed, noch in ieder geval voor inkorting na fiktieve voeging van het geschonken goed (vgl. art. 922, 860 B.W.);

(2) dat de ontleding van het voorwerp van de schenking gedaan wordt volgens de waarde van het goed op het ogenblik van de schenking met de nadruk op de waarde die uit het patrimonium van de erflater gegaan is (Pand. Succession (rapport) 414 ter);

dat artikel 922 B.W. integendeel de nadruk legt op de waarde die in het patrimonium van de begiftigde gekomen is en veronderstelt dat de geschonken goederen in diens patrimonium gevolgd worden, alsof ze slechts geschonken waren op het ogenblik van het overlijden van de schenker;

Overwegende dat de bevoordeling door verkoop aan merkkelijk mindere prijs, ontleed wordt als een verdoken schenking, uiteraard gelijk te stellen met een onrechtstreekse bevoordeling (De Page VIII 1449, 2° en VIII 9);

Overwegende dat de verplichting tot inbreng van een onrechtstreekse bevoordeling impliciet voorzien wordt door artikel 853 B.W.;

Overwegende dat de inkorting en de wijze van aanrekening van de geschonken goederen bepaald wordt overeenkomstig artikel 922 B.W., zonder onderscheid tussen de goederen die in natura kunnen ingebracht worden en de andere;

Overwegende dat een onrechtstreekse bevoordeling die tot voorwerp heeft een gedeelte van een onroerend goed geschonken bij gelegenheid van een verkoop, bij de massa moet gevoegd worden volgens de staat ten tijde van de schenking en de waarde ten tijde van het overlijden van de schenkers (De Page VIII 1451, C in fine verwijzend naar het arrest van het Hof van Verbreking van 25-5-44 Pas. 1955 1 354);

Tweede betwisting :

Overwegende dat vierde en zesde verweerder voorhouden dat bij toepassing van artikel 849 de echtgenoot die erfgerechtigde is, de helft van de schenking inbrengt, wanneer deze gezamenlijk aan twee echtgenoten gedaan is van wie slechts één er gerechtigde is; dat derhalve vierde verweerder niet kan gehouden zijn om meer in te brengen dan de helft der schenking;

dat aanleggers daartegenover voorhouden dat vierde verweerder als hoofd van de gemeenschap gehouden is tot inbreng van de gehele onrechtstreekse schenking;

Overwegende dat indien het juist is dat inbreng en inkorting in bepaalde artikelen van het burgerlijk wetboek in dezelfde betekenis gebruikt worden, de vrijstelling van inbreng integendeel nooit betekent vrijstelling van inkorting;

dat, ook al zou een verdoken schenking gedaan aan zesde verweerder niet in zich een onrechtstreekse schenking bevatten ten voordele van vierde verweerder, de vordering tot inkorting in ieder geval tegen haar ontvankelijk is, zoals iedere vordering tot inkorting van een schenking tegen ieder begiftigde van de erflater en vreemd aan diens nalatenschap;

dat de vordering tot inkorting tegen haar, om dezelfde redenen als tegen haar echtgenoot, vierde verweerder, principieel gegrond is;

Waarde van de verdoken schenking :

Overwegende dat de waarde van de verdoken schenking ten aanzien van de verdeling en vereffening op deze gronden als volgt dient omschreven te worden; dat bij die omschrijving de uiteindelijke cijfers slechts ten titel van aanduiding vermeld worden bij slotstenen

van zekere gegevens betreffende de samenstelling van de gemeenschap en de activa van de nalatenschappen;

dat het voorwerp van de verdoken schenking op 5 februari 1936 een waarde vertegenwoordigde van 22.200 frank, zijnde het verschil tussen de werkelijke waarde van het goed (65.000 F) en de verkoopprijs (38.000 F) vermeerderd met de voordelen van gebruik en inwoning toegestaan aan de verkopers door dezelfde overeenkomst (4.800 F);

dat beide partijen inderdaad akkoord gaan om de waarde van deze ten voordele van de kopers bedongen voordelen te ramen op 4.800 F als vermindering van de waarde van de schenking;

dat in dezelfde verhouding de waarde van de verdoken schenking op 14 oktober 1940, datum van het overlijden van Goossenaerts Jozef, dient bepaald op 25.615 F (22, 2/65e van 75.000 F) te herleiden tot de helft of 12.807 F;

dat deze waarde op 26 april 1959, datum van overlijden van Van Ginneken Joanna, uitgedrukt wordt in de verhouding van 22, 2/65e van de helft van 475.000 F of 81.115 F;

Overwegende dat vierde en zesde verweerder besluiten, in hoofdorde, dat de rechtbank zou aanvaarden dat de onrechtstreekse schenking door Jozef Goossenaerts en Catharina Van Ginneken aan vierde gedaagde gedaan het beschikbaar gedeelte van hun nalatenschap niet overschrijdt, minstens niets behoort te worden ingekort;

Overwegende dat de rechtbank niet beschikt over juiste gegevens aangaande de samenstelling van deze nalatenschappen en daarom alleen kan vaststellen :

A. — dat vierde verweerder, de zoon, het totaal van hetgeen hem geschonken werd moet inbrengen, daar de gift hem niet uitdrukkelijk gedaan werd voor voortuitmaking en buiten erfdeel of met vrijstelling van inbreng (art. 843, 853 B.W.), het geheel aan te rekenen op zijn voorbehouden gedeelte en op het beschikbaar gedeelte, desgevallend in te korten overeenkomstig artikel 922 B.W.,

B. — dat zesde verweerder, de schoondochter, eventueel zal moeten terugstorten hetgeen het beschikbaar gedeelte zou overtreffen;

Om deze redenen :

De Rechtbank;

Rechtdoende in voortzetting van het geding, bij tegenspraak tegenover vierde en zesde verweerder, en bij verstek tegenover 1e, 2e, 3e a) en b), en 5e verweerder,

Na oververberaadslaagd te hebben,

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend,
Verklaart de eis in volgende mate gegrond.

Verleent akte aan aanleggers dat zij verschijnen en besluiten onder voorbehoud van hun ingesteld beroep.

Zegt voor recht dat de akte van verkoop verleden voor notaris Speltinckx op 5 februari 1936 van het onroerend goed nader omschreven in het tussenvonniss van 9 december 1960, houdende verkoop door de rechtsvoorgangers van partijen Jozef Goossenaerts en Joanna Van Ginneken aan vierde en zesde verweerder, het voldoende bewijs levert van een schenking van een gedeelte van dit onroerend goed; dat de waarde van deze verdoken schenking dient bepaald volgens de staat waarin dit onroerend goed zich bevond op het ogenblik van de schenking, 5 februari 1936, en volgens de waarde van dit onroerend goed op het ogenblik van het overlijden van ieder van de twee erflaters, hetzij, met inachtneming van de waarde van de schenking vergeleken met

de totale waarde van het goed, of 22, 2/65e van dit goed, een waarde van 22, 2/65e van 75.000 F op 14 oktober 1940, en een waarde van 22, 2/65e van 475.000 F op 26 april 1959; dat vierde verweerder gehouden is tot inbreng voor zijn deel aan te rekenen op zijn voorbehouden gedeelte in ieder van de twee nalatenschappen en voor het overige op het beschikbaar gedeelte van deze nalatenschappen, en desgevallend tot inkorting overeenkomstig artikel 922 B.W.; dat zesde verweerster gehouden is tot inkorting overeenkomstig artikel 922 B.W. indien haar deel in de schenking, aan te rekenen op het beschikbaar gedeelte van deze nalatenschappen, dit beschikbaar gedeelte overtreft;

Verwijst partijen naar de notarissen benoemd bij vonnis van 9 december 1960 van deze rechtbank, om tot de verrichtingen van de verdeling over te gaan zo van de gemeenschap die bestaan heeft tussen de echtgenoten Jozef Goossenaerts en Joanna Catharina Van Ginneken als van beider nalatenschappen.

Stelt de kosten ten laste van de massa.

NOOT. — Bovenstaand vonnis werd gedeeltelijk hervormd door het arrest van het Hof van Beroep te Brussel, d.d. 18-12-1963, hierboven gepubliceerd.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

(Zetelend in graad van beroep)

20 december 1963.

Voorzitter : M. L. Driessen.
Rechters : M.M. L. Meers en J. Michiels.
Advokaten : Mrs. R. Delvaux en R. Stas.

Taalgebruik in gerechtszaken. — Deskundige.

Bij een psychiatrische expertise is het contact tussen psychiater en patiënt een eerste voorwaarde, dus ook de kennis van de taal van de patiënt.

Wanneer een aangestelde geneesheer-deskundige beroep doet op een vrijelijk gekozen specialist-psychiater, dient uitdrukkelijk bewezen dat deze de taal van het slachtoffer, in casu het Nederlands, goed verstaat. Een in de Franse taal opgesteld advies van deze psychiater, overgemaakt aan de gerechtelijke deskundige, levert dit bewijs niet.

Het privaat verslag van de geneesheer-raadgever van de werkgever of van de verzekeraar-wet — dat zich op psychiatrisch gebied beweegt en besluit tot simulatie — is zonder waarde als inlichting als de geneesheer de taal van het slachtoffer van het arbeidsongeval, in casu het Nederlands, niet verstaat.

Grauls M. t./ Caisse commune d'assurances contre les accidents du travail « La Belgique Industrielle ».

Gezien de stukken van het geding en in hoofdzaak de regelmatige uitgifte van het bestreden vonnis, tegen sprekelijk tussen partijen gedragen door de heer Vrede-rechter van het kanton Borgloon, op 19 oktober 1962, en de beroepsakte betekend bij exploit van deurwaarder Jean M. Bayard te Luik, in datum van 30 november 1962;

Gehoord partij en in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat het beroep tijdig en in de vereiste vorm werd betekend en dat zijn ontvankelijkheid niet wordt betwist;

Overwegende dat beroeper, slachtoffer van een

arbeidsongeval in de fabrieken Cockerill-Ougrée, in het Luikse, voorhoudt dat de aangestelde deskundige de graad van zijn werkonbekwaamheid veel te laag heeft gesteld en hiertoe adviezen bijbrengt van een drietal, geneesheren, waaronder twee psychiaters; dat de betwisting vooral gaat over de psychische ziekteverschijnselen die zouden ingetreden zijn ingevolge het ongeluk;

Overwegende dat anderzijds de aangestelde deskundige niet gespecialiseerd is in psychiatrie, doch in inwendige ziekten; dat hij het advies hiertoe heeft ingewonnen van een franstalige hoogleraar, of minstens deze zijn advies aan de deskundige in de Franse taal liet geworden;

Overwegende dat geïntimeerde, verzekeraar-wet, zich eveneens steunt op een beweerd gelijkkluidend verslag, dat de geneesheren, in dienst van of aangesteld door de werkgever en/of zijn verzekeraar, in het Frans opstelden, en waarin zij besluiten tot simulatie in hoofde van beroeper, slachtoffer van het arbeidsongeval; dat zij zich, buiten de objectieve elementen, zoals oogonderzoeken, enz., noodzakelijkerwijze ook gesteund hebben, zoals zij zelf zeggen, op het gesprek met en de ondervraging van het slachtoffer; dat zij hierin zelf noteren: « A l'heure actuelle, lors de l'interrogatoire, le blessé ne donne que des réponses peu précises dont il est difficile d'interpréter la valeur avec certitude. Il semble bien cependant qu'il se plaigne avant tout de céphalées et de vertiges. L'examen montre un homme peu expansif, présentant une attitude assez figée, n'ayant pas l'air de comprendre chaque fois ce qui lui est dit, mais exécutant tous les ordres sans difficulté majeure. »

Overwegende dat mogelijkerwijze dezelfde moeilijkheden zich hebben voorgedaan bij het psychiatrisch onderzoek, verricht door de franstalige specialist-hoogleraar, tot dewelke de aangestelde gerechtelijke deskundige zijn toevlucht nam en dat mogelijkerwijze het verschil van taal niet bevorderlijk was voor het begrijpen der gestelde vragen en onderzoeken in hoofde van het slachtoffer van het arbeidsongeval; dat nochtans, op psychiatrisch gebied, de taal zelf en haar schakeringen de eerste voorwaarde zijn voor een goed contact tussen dokter en patiënt;

Overwegende dat het bijgevolg wenselijk voorkomt een nieuw deskundig onderzoek te bevelen;

Gezien de artikelen 30 tot 37 en 41 der Wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen :

De rechtbank, zetelend in graad van beroep, en wijzend op tegenspraak;

Verklaart het beroep ontvankelijk;

En alvorens uitspraak te doen ten gronde;

Stelt aan als deskundige de heer Raveschot J., dokter-specialist, wonende Rooienbergstraat 2, te Duffel; met opdracht : « na partijen, per aangetekend schrijven, te hebben verwittigd van plaats, dag en uur, van de aanvang zijner verrichting, minstens acht dagen op voorhand, na kennis genomen te hebben van alle nuttige inlichtingen en bescheiden, en namelijk van het verslag van de vorige deskundige, de beroeper-slachtoffer van het arbeidsongeval, te onderzoeken, de opgelopen letsels en verwondingen op te sporen, en te beschrijven, de duur en de graad van de tijdelijke en blijvende werkonbekwaamheid vast te stellen, samen met de datum van de consolidatie; dit alles op gebied van arbeidsongeval, en de blijvende werkonbekwaamheid; dienende eveneens uitgedrukt, niet alleen voor wat het beroep betreft, uitgeoefend door het slachtoffer, op het ogen-

blik van het arbeidsongeval, maar ook in betrekking tot al de beroepen die het slachtoffer zou kunnen uitoefenen;

Machtigt uitdrukkelijk de deskundige het slachtoffer in observatie te nemen, voor de termijn die hij zou nodig hebben of achten, in een psychiatrische of andere kliniek;

Machtigt hem zo nodig zich te laten bijstaan door andere dokters-specialisten; van dit alles een schriftelijk, gemotiveerd en beëdigd verslag op te stellen en neer te leggen ter griffie van deze rechtbank;

Behoudt de kosten voor.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

12 september 1963.

Voorzitter : M. Meersseman.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advokaten : Mrs. Van Wouterghem en Deconinck.

Onrechtmatige mededinging (K.B. 23 december 1934). — Verpakking van tabak. — Geen bescherming voor een banale verpakking.

Een banale verpakking is niet wettelijk beschermd. In de onderhavige zaak wordt de verpakking van tabak voor wat vorm, kleur, opdruk en algemeen uitzicht betreft, door de voorzitter als niet origineel beschouwd.

P.V.B.A. Robert Delier t./ Cc. Santelé.

Gezien de dagingen van 15 en 17 juli 1963, waarbij eiseres jegens de eerste verweerder vordert dat hem verbod zou worden gegeven nog verder te koop aan te bieden bepaalde pakjes tabak waarvan de voorstelling, de kleur en de opdruk verwarring bij een doorsnee-koper teweegbrengen met de pakjes tabak door eiseres op de markt gebracht; met machtiging aan eiseres om het bevelschrift aan te plakken en te publiceren op kosten van de eerste gedaagde en jegens de tweede gedaagde vordert dat het bevelschrift tegenwerpelijk zou worden verklaard, kosten aan gedaagden;

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat eiseres de aktie tot ophouding instelt tegen de eerste verweerder betogend dat zij tabak te koop aanbiedt in een welbepaalde verpakking en dat Pierre Santelé op de markt te Sint-Gilles-bij-Brussel (na, krachtens dienstcontract met eiseres, op voormelde plaats de pakjes tabak van eiseres te hebben te koop aangeboden en verkocht) volkomen gelijkwaardige pakjes tabak van Antoon Santelé, na zijn regelmatig heengaan bij eiseres, aan de klanten te koop aanbiedt en verkoopt, aldus bij de doorsnee-koper verwarring stichtend daar deze meent de produkten van eiseres te kopen terwijl hij in feite de produkten van de eerste verweerder verwerft;

Overwegende dat de beide verweerders tegen deze vordering opkomen voorhoudend dat de verpakking van eiseres volstrekt niet oorspronkelijk maar integendeel volkomen banaal is en gebruikt wordt door bijna alle tabakverkopers;

dat Antoon Santelé sinds lange tijd zijn tabak in de

huidige verpakking, gelijkend op die van eiseres, te koop aanbiedt en hij dit stellig vroeger dan eiseres doet;

dat het merendeel der tabakhandelaars een tabak in drie-vier-kleuren-verpakking te koop aanbieden, de gele kleur voor lichte tabak, de rode kleur voor ietwat zwaardere en de donkerblauwe kleur voor zware tabak;

Overwegende dat eiseres haar vordering en verweerders verplichting moet bewijzen (art. 1315 B.W.), o.m. de originaliteit van haar verpakking (Fredericq, T. II, blz. 158 met noot en R.P.D.B., Tw. Concurrence illicite, nr. 220 en 221) en de prioriteit van haar gebruik ervan, daar geen nabootsing kan bestaan van iets wat niet eerder werd gebruikt;

Overwegende dat wij de vorm, de kleur, de opdruk en het algemeen uitzicht van de verpakking van eiseres geenszins origineel vinden maar integendeel banaal zodat deze banale verschijningswijze niet wettelijk is beschermd;

Overwegende bovendien dat eiseres geenszins de prioriteit van het gebruik van deze verpakking bewijst; dat de eis dienvolgens ongegrond is;

Om deze redenen :

Wij, J. Meersseman, ondervoorzitter, d.d. voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, zetelend zoals in kortgeding, bijgestaan door de referendaris Michiel Vandekerckhove,

Verklaren de eis jegens de beide verweerders onbevoegd en ongegrond, kosten aan eiseres;

Verklaren dit bevelschrift uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE SINT-TRUIDEN

15 oktober 1963.

Rechter : M. Roelands.

Advokaten : Mrs. Aerts en Demal.

Wildschade. — Plicht van de jachthouder de wildstand binnen redelijke grenzen te houden. — Vergoeding van abnormale schade.

De jachthouder is verplicht de wildstand binnen redelijke perken te houden om te beletten dat aan de omliggende gronden overdreven schade wordt berokkend.

Alleen abnormale schade — hetgeen niet hetzelfde is als grote schade — moet vergoed worden. Abnormale schade is die, waaraan de gebruiker van de grond zich niet moet verwachten, wanneer de jachthouder zijn jachtrecht uitoefent zoals een behoorlijk en zorgzaam jager het zou doen.

Het landbouwbelang gaat vóór de jacht.

Jeurist ./ Gilot en Galand.

Gelet op Ons tussenvonniss, d.d. 23 april 1963, een deskundige aanstellend;

Gelet op het deskundig verslag d.d. 13 mei 1963;

Gelet op Ons tussenvonniss d.d. 18 juni 1963 een getuigenverhoor bevelend;

Gelet op het proces-verbaal van getuigenverhoor, d.d. 13 september 1963;

Overwegende dat de vordering van eiser er toe strekt gedaagden te horen veroordelen tot betaling van een som van 20.000 F, bedrag te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding, wegens wildschade;

Overwegende dat uit het verslag van de deskundige gebleken is dat in casu de hazenschade vaststaat, die evenwel te verdelen valt tijdens de winter 1961-1962 en tijdens de ruim 90 dagen lange winter 1962-1963; dat het totaal bedrag der schade aan de fruitstruiken op de kwestieuze percelen van aanlegger op 35.467 F mag geraamd worden;

Overwegende dat de deskundige, rekening houdend met het feit dat er gedurende ruim 60 dagen een dikke sneeuwlaag de velden bedekte en tevens met de schade die hij elders heeft vastgesteld, de mening is toegedaan dat niet meer dan een vijftal hazen, d.w.z. geen permanente overvloed van wild, tijdens de voorbije sneeuwperiode vóór en na voedsel gingen zoeken in de kwestieuze fruitaanplanting; dat hij bovendien van oordeel is dat het zeer onwaarschijnlijk is dat alleen hazen afkomstig van de jachtterreinen der verweerders de schade in casu zouden veroorzaakt hebben, daar de getroffen fruitaanplanting omgeven is door velden en boomgaarden waarin meerdere jagers het jachtrecht uitoefenen;

Overwegende dat uit het getuigenverhoor, anderszids, gebleken is dat er dichte hazensporen, — n.l. de sneeuw was er platgelopen op meer dan één meter breedte — voorkwamen tussen de bossen, waarin tweede verweerder het jachtrecht heeft en de fruitaanplanting van aanlegger, welke op ongeveer 1.200 m van deze bossen ligt; dat een getuige te meer beweert op een nacht in het licht van zijn auto een 15 tot 20 stuks wild — in casu hazen — te hebben gezien, komende uit de richting van het bos van tweede verweerder en lopende naar voornoemde aanplanting;

Overwegende dat uit dit getuigenverhoor voldoende gebleken is dat er talrijke hazensporen voorhanden waren, komende van het bos van tweede verweerder en lopende naar de fruitaanplanting van aanlegger; dat er tevens veel hazen, n.l. 15 tot 20 in één nacht gezien werden;

Dat anderszids uit het deskundig verslag blijkt dat in casu de schade 35.467 F bedraagt en derhalve als een grote schade dient aangezien;

Overwegende dat een buitengewoon grote schade aan de gewassen op zich zelf reeds een aanwijzing zal zijn, dat er op het jachtveld een overvloed van wild voorhanden is (cfr. A.P.R. v° Wildschade, nr. 108, lid 3);

Overwegende dat de jachthouder tot plicht heeft de wildstand binnen redelijke perken te houden, zodat hij aan de omliggende gronden geen overdreven schade berokkent en alzo een uitslag bekomt (De Gerlache, blz. 107);

Overwegende dat de abnormale schade, die is waar aan de gebruiker van de grond zich niet moet verwachten, wanneer de jachthouder zijn jachtrecht uitoefent als een behoorlijke en zorgzaam jager het zou doen (A.P.R. v° Wildschade, nr. 169, in fine);

Dat alleen abnormale schade, — hetgeen niet hetzelfde is als grote schade — moet vergoed worden (cfr. idem, nr. 170);

Overwegende dat in casu de jachthouder, n.l. tweede verweerder, blijkbaar niet gedaan heeft wat een behoor-

lijk en zorgzaam jager zou gedaan hebben in de voorbije abnormale en lange strenge winter, n.l. het aangepaste voedsel voor zijn wild geven ten einde deze zoveel als normaal mogelijk te verhinderen elders voedsel te gaan zoeken, rekening houdend met het abnormale feit dat het wild deze winter ruim 60 dagen lang geen spier gras of graan onder de dikke sneeuwlaag in de velden meer vond;

Dat alzo de jachthouder blijkbaar nalatig geweest is bij het niet geven van aangepast voedsel aan het wild, rekening houdend met de speciale tijdsomstandigheden; dat hij alzo niet vrij van schuld is en derhalve de oorzaak van deze abnormale aangerichte schade uitmaakt; dat tweede verweerder, in casu, derhalve geen «uitslag» bekomen heeft, en zonder twijfel een onrechtmatige daad gesteld heeft;

Overwegende bovendien dat bij het vaststellen van wildschade steeds maat en gezond verstand dient gebruikt en dat steeds voor ogen dient te worden gehouden dat het landbouwbelang vóór de jacht gaat en dat bij de waardering van beide belangen de voorkeur moet gegeven worden aan die van het slachtoffer, in casu de gebruiker van de grond, die door het bewerken van het land zijn kost moet verdienen en in hoofdzaak zorgt voor het algemeen welzijn, door de voeding van het volk (cfr. De Gerlache, blz. 29, en A.P.R. v° Wildschade, nrs. 98 en 109);

Overwegende eindelijk dat uit het onderzoek nergens is gebleken dat het wild van eerste verweerder enige schade aan de fruitaanplanting van eiser zou hebben aangericht; dat bovendien de schuld van deze jachthouder niet bewezen werd en derhalve eerste verweerder dient buiten zake gesteld;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpend en rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de artikelen 2, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Herzien onze tussenvonnissen d.d. 23 april 1963 en 18 juni 1963;

Veroordelen tweede gedaagde om aan eiser te betalen de som van 35.467 F, alsmede tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten van het geding, tot nog toe begroot op 3.625 F, de kosten van registratie, de uitgifte, de betekening en de tenuitvoerlegging van het onderhavig vonnis niet inbegrepen;

Verklaren de eis ongegrond ten opzichte van eerste verweerder, stellen deze buiten zake en wijzen eiser in die mate af;

Verklaren het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande de aanwending van enig rechtsmiddel en zonder borg, uitgenomen voor wat de kosten betreft.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

INGEZONDEN BIJDRAGE

KRIMINOLOGISCHE BESCHOUWINGEN OVER DE MEID ALLEEN

Vaak vestigen letterkundige en cinematografische werken onze aandacht op vraagstukken die wij anders geneigd zouden zijn te verwaarlozen. Zo is het te verklaren dat grotendeels naar aanleiding van een toneelstuk van Jean Genêt, *Les Bonnes*, en van een ophefmakende film van Niko Papatakis, *Les Abysses*, de openbare mening haar belangstelling heeft uitgedrukt voor de sociale toestand van de meiden (1).

Zowel *Les Bonnes* als *Les Abysses* zijn eigenlijk fictieve bewerkingen van een drama dat zich werkelijk in 1933 heeft afgespeeld, en dat het bekend werd onder de naam «de zaak van de zusters Papin». Twee gezusters die samen als meiden in een burgerlijk gezin van Le Mans werkten, vermoordden plots op gruwelijke wijze hun meesteressen, *schijnbaar zonder enige reden*.

Een Franse psychiater die zich in het bijzonder interesseert voor de psycho-pathologische verschijnselen die bij meiden voorkomen, Dr. Louis Le Guillant, heeft onlangs een merkwaardige ontleding van deze droevige zaak gepubliceerd (2). Hieruit blijkt dat de raadselachtige dubbele moord slechts begrijpelijk wordt wanneer men rekening houdt met de betrekkingen die de zusters Papin met hun werkgeefsters onderhielden: «... il s'agissait d'une révolte, d'un crime de domestiques» (3) legt de schrijver uit. Er bestonden geen psychiatrische symptomen die een klassiek geval van geestesstoornis hadden kunnen aantonen. De auteur wijst trouwens in zijn uiteenzetting naar gelijkaardige feiten in de kriminologische literatuur (De Rijkere, *La Servante Criminelle*) alsook in zijn eigen klinische ervaring.

«Pour elles, ce fut vraisemblablement leur condition domestique, tirant des frustrations de leur enfance une résonance particulière, qui a pesé du poids le plus lourd sur leur destin. On a vu à quel point le ressentiment qu'elle éveille chez la plupart des serviteurs avait été méconnu tout au long de leur procès» (4). De zusters Papin vertoonden karakterologische trekken die in een pathologische, overdreven vorm overeenkomen met de geestgesteldheid van alle onderdrukten mensen en groepen. Dr. Le Guillant herinnert aan de magistrale beschrijving van de «gekoloniseerde» door A. Memmi. Men denkt ook aan *Les Damnés de la Terre* waarin D. F. Fanon op pathologische trekken, voortkomende uit de Franse kolonisatie, in de Algerijnse bevolking wees. De gesteldheid van de meid wordt aldus, volgens de auteur, de grondvorm van de *overheersende toestand*; een psycho-sociale staat die een menselijk leven in zijn geheel beïnvloedt uit alle standpunten. Men mag hier terecht spreken van een sociaal ontstaan van geestesstoornissen (5).

Het wordt vrij algemeen toegegeven dat de toestand van de dienstbode een ziekteverwekkend vermogen inhoudt. Enkele maanden geleden heeft het Franse *Le Monde* een reeks artikelen gewijd aan een enquête aangaande de dienstmeiden (6). Het ellendig lot van die meisjes, meestal afkomstig uit het buitenland (Spanje) of van het platteland, komt er scherp in te voorschijn. Zij worden veracht, leven afgezonderd van de gezelschappelijke betrekkingen in uiterst ongunstige materiële toestanden, werken ongeveer twaalf uur per dag en genieten zelfs niet van de sociale verzekering. Alhoewel deze reportage te Parijs werd uitgevoerd mag men wellicht aannemen dat er in België soortgelijke toestanden heersen.

Het begrip «uitbuiting» lijkt niet te streng om deze staat te bestempelen. Dr. Le Guillant meent trouwens dat «...la condition des domestiques constitue la persistance la plus significative, à notre époque, des rapports du maître et de l'esclave (...) La «douleur des mansardes» persiste en dépit du chauffage central, de l'eau courante et de bons gages» (7). Naar aanleiding hiervan klaagt de auteur een veralgemeend «sociaal rassisme» aan.

Op het eerste gezicht zal het oordeel wel enigszins overdreven schijnen. Men bedenke niettemin aandachtig de volgende statistieken. In het departement van de Seine blijkt het aantal geïnterneerde meiden tweemaal zo groot te zijn als hun betrekkelijk gewicht in de bevolking. In het Neckergasthuis betreffen 85 % van de zelfmoordpogingen personen die een huishoudelijk beroep uitoefenen (8). Volgens een navorsing van M. P. Durban mogen sommige beroepen zoals die van meid terecht beschouwd worden als de «voorkamers van de prostitutie»: hij wijst erop dat 49 % van de onderzochte prostitutées vroeger in een beroep van huishoudelijk karakter actief waren (9).

Indien zoveel meiden zelfmoord trachten te plegen en van geestesstoornissen blijk geven, is dit niet uit hun afkomst of hun oorspronkelijke omgeving af te leiden — die verschillen inderdaad nauwelijks met de antecedenten van werksters, bedienden of verkoopsters — maar wel uit hun sociale toestand. Daarmee bedoelt Dr. Le Guillant niet dat de economische gegevens de psychopathologische verschijnselen verklaren, maar wel dat een concrete sociale toestand zich op alle gebied van de psyche weerspiegelt (10).

De schrijver geeft een indrukwekkende lijst letterkundige citaten op die van de eeuwenlange wrokgevoelens van de huisbedienden en knechten getuigen. Er is trouwens in dit verschijnsel geen kentering te verwachten: het vindt echter zijn oorzaak niet in een tekort aan begrip of menselijkheid in hoofde van de meesteres, maar wel in *de toestand zelf van de meid in zover deze onherleidbaar is*. Wrok ja, en ook vernedering. Het is geen toeval dat Dr. Le Guillant in zijn studie aan de beroemde pagina's van Hegel betreffende de meester en de slaaf herinnert. De auteur is van oordeel dat, zowel in de wijsgerige als in de geneeskundige zin van het woord, de meid *vervreemd* (aliénée) is. Is het verwonderlijk? Zij leven alleen, eenzaam, in een vreemde omgeving, in een sociale staat die gekenmerkt wordt door de devalorisatie van haar persoonlijke waarde (11).

In dit verband vraagt zich de jurist af hoe het mogelijk is dat het huishoudpersoneel nog altijd een sociaal statuut ontbeert. De dienstbode wordt inderdaad uitdrukkelijk in het werkcontract uitgesloten, alhoewel zij evenmin door een bijzondere wet beschermd wordt. De wet van de 48 uren is op het huishoudpersoneel niet toepasselijk, noch de wet van 16 augustus 1887 betreffende het werkloon, en zelfs niet het Koninklijk Besluit van 21 maart 1958 dat nochtans de veiligheid en de gezondheid beoogt. Het voordeel van een jaarlijks verlof wordt hun niet toegestaan (art. 2, samengeschatte wetten van 9 maart 1951). Nog vreemder: een meid heeft het recht niet de geschillen met haar werkgever door de werkrechtssraad te laten beslechten (12).

Hoelang dient het «proletariaat in schort» nog te

wachten vooraleer het een grondige, wettige bescherming zal genieten?

NATHAN WEINSTOCK
Advokaat te Antwerpen.

(1) Alhoewel dit onderwerp bij talrijke realistische en naturalistische auteurs voorkomt (Zola, Mirbeau, Bernanos), kennen wij slechts twee voorbeelden van een dergelijke behandeling van dit thema in de cinematografische kunst namelijk *Mefuffer Julie* (A. Sjöberg) en *Dagboek van een kamermeid* (J. Renoir).

(2) Dr. Louis Le Guillant, *L'affaire des soeurs Papin, Les temps modernes*, november 1963, blz. 868-913.

(3) Idem, bl. 900.

(4) Idem, bl. 906.

(5) Dr. Louis Le Guillant, *Incidences psychopathologiques de la condition de « bonne à tout faire », L'Evolution psychiatrique*, fascicule nr. 1, 1963, blz. 1-64.

(6) Elvire de Brissac, *Un Proletariat en Tablier Blanc, Le Monde*, 14-17 mei 1963.

(7) Dr. Louis Le Guillant, *L'affaire des soeurs Papin*, blz. 512.

(8) Dr. Louis Le Guillant, *Incidences...*, bl. 7-8.

(9) Idem, blz. 7.

(10) « ... mon dessein n'est pas de fonder sur les seules données économiques la psychopathologie des bonnes, même si elles sont fondamentalement à l'origine de tout. Mais, dans la situation concrète qui est la leur, elles sont liées étroitement, indissolublement, à ses aspects psychologiques, se reflétant en eux ». (Dr. L. Le Guillant, *Incidences...*, bl. 12).

(11) Idem, blz. 18-19.

(12) Tijdens de voorbereidende werken van de wet van 1926 betreffende de werkrechtshraden had een senator voorgesteld de huisbedienden in de wet te betrekken; zijn voorstel werd met een zwakke argumentatie verworpen (Zie *Pasinomie* 1926, nr. 301, 9 juillet 1926, bl. 544).

BOEKBESPREKING

J. Moors. — Dictionnaire juridique français-néerlandais. — Nederlands-Frans juridisch woordenboek. —
Brussel, Centrum voor administratie en documentatie, 1963. 465 blz.

De Vlaamse rechtswetenschap is een belangrijk werk rijker geworden door het Frans-Nederlands - Nederlands-Frans juridisch woordenboek, dat zo pas werd uitgegeven door de Heer J. Moors, professor aan de Universiteit te Luik.

De Heer Moors heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt als secretaris van de commissie belast met de voorbereiding van de Nederlandse tekst van de grondwet, de wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten. Hij heeft o.a. bij de voorbereiding der Nederlandse vertaling van het burgerlijk wetboek uiterst interessante noten opgesteld in verband met de vertaling van bijzonder delicate rechtstermen.

Het woordenboek, dat hij thans heeft gepubliceerd, kan beschouwd worden als het vade-mecum voor de nieuwe officiële terminologie, zoals die voorkomt in de teksten die door de commissie werden vastgelegd. Het kan ook gelden als een vervolg op het werk van Prof. Verdeyen, die destijds een gelijkaardig woordenboek had uitgegeven, dat echter slechts een beperkte draagwijdte had, daar het enkel betrekking had op de teksten welke destijds reeds door de commissie in studie waren genomen.

Het uitgeven van dergelijk werk is uitermate moeilijk, daar sommige woorden in de juridische vaktaal een andere waarde krijgen dan wanneer ze in de gewone omgangstaal gebruikt worden.

De keuze, die door de Heer Moors gedaan werd, is bijzonder gelukkig. Er wordt telkens verwezen naar de artikelen van de wetteksten, waarin de termen voorkomen. Waar het woorden betreft die in meerdere betekenissen kunnen gebruikt worden, wordt telkens een bondige aanduiding gegeven aangaande de verschillende nuances die aan de term eigen zijn. Hierbij speelt het zinsdeel, waarin het woord gebruikt wordt,

een grote rol en zelfs de vereisten van de euphonie komen er bij te pas.

Wat de synoniemen betreft wordt steeds de onderscheiden schakering van betekenis aangegeven.

Wanneer de reeds talrijke woordenboeken, die betreffende de juridische terminologie het licht zagen, alle hun grote waarde blijven behouden, is het recente woordenboek van de Heer Moors toch datgene dat ons het dichtst brengt bij de officiële taal die thans definitief door de commissie en door de wetgever voor onze juridische teksten aanvaard werd. Het zal dus een onmisbaar werkinstrument zijn, niet enkel voor het verrichten van vertaalwerk, maar tevens voor het nauwkeurig en juist begrip van de gebezigde termen.

De Vlaamse rechtswereld zal het verschijnen van dit voortreffelijk werk met vreugde begroeten.

A. R. Roosens. — Ruimtelijke ordening en stedenbouw. —
Brussel, Vereniging van Belgische steden en gemeenten, 1963. 275 blz.

Tussen meerdere commentaren die in de jongste maanden verschenen betreffende de wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw, neemt het werk van de Heer A. R. Roosens, licentiaat in de bestuurswetenschappen, een vooraanstaande plaats in.

Het is vooral de bedoeling geweest van de auteur de wettelijke tekst toe te lichten aan de hand van de parlementaire voorbereiding. Alle documenten, die van aard waren de bedoeling van de wetgever te verklaren, werden nuttig gebruikt. De auteur verwijst naar een hele reeks gegevens van rechtspraak, namelijk deze van de Raad van State.

Een uitvoerige trefwoordenlijst vergemakkelijkt ten eerste het gebruik van het werk dat voorzeker in de praktijk druk zal gebruikt worden.

J. Kirkpatrick. — Le régime fiscal des sociétés belges par actions, sous l'empire de la loi du 20 novembre 1962 portant réforme des impôts sur les revenus. —
Brussel, Huis Ferdinand Larcier, 1963. 118 kol.

De commentaren op de nieuwe wet van 20 november 1962 betreffende de inkomstenbelastingen zijn nog schaars. Vooral wat betreft het gedeelte van de wet aangaande het fiscaal stelsel der vennootschappen op aandelen, tasten de belangstellenden nog in grote mate in het duister.

De Heer Kirkpatrick heeft over dit ontwerp enkele maanden geleden in het *Journal des Tribunaux* een uitstekende toelichting gepubliceerd, waarin talrijke delicate vraagstukken worden ontleed en op grondig juridische wijze worden opgelost. Dit artikel is thans uitgebreid geworden en, voorzien van nieuwe toevoegsels, werd het afzonderlijk uitgegeven, zodat het thans in het bereik is van de zeer talrijke personen die belangen hebben bij de fiscaliteit der vennootschappen.

Een lectuur van het werk doet ten eerste de grondige kennis, die de auteur heeft van het onderwerp, appreciëren, alsmede zijn scherpe juridische zin en zijn zakelijk uiteenzettingsvermogen.

In zijn beknopte vorm is dit werkje een uitmuntende handleiding tot het fiscaal recht der vennootschappen, zoals het voorzien wordt door de nieuwe wet.

H. Tielemans en R. Nockels. — Le statut social des représentants de commerce. — Brussel, Editions de la Librairie encyclopédique, 1963. 152 blz.

De wet van 30 juli 1963 gaf reeds aanleiding tot verschillende uiteenzettingen en commentaren. Tussen deze is voorzeker het werk van de Heren Tielemans en Nockels een van de best geslaagde. De beide auteurs waren uitstekend geplaatst om met grondige kennis van zaken een commentaar van de nieuwe wet uit te werken, daar de Heer Tielemans rechtsgelerde bijzitter is van het arbeidsgerecht te Brussel en de Heer Nockels de functie uitoefent van nationaal secretaris der Centrale van Bedienden. Zij hebben dus door hun samenwerking de gelegenheid gehad de wet vanuit twee verschillende standpunten te bekijken en het werk, dat hieruit gegroeid is geeft volledig voldoening en laat geen enkel van de punten, die tot betwisting zouden kunnen aanleiding geven, in het duister.

Wie een vraag te behandelen heeft betreffende het statuut van de handelsvertegenwoordiger zal er steeds het grootste voordeel bij vinden voorafgaandelijk het werk van de Heren Tielemans en Nockels te raadplegen.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Voordracht van de Heer Prokureur des Konings Herman Sabbe over «Baron Isidoor Opsomer»

Het bestuur van de Vlaamse Conferentie had op vrijdag, 21 dezer, haar leden alsook de Antwerpse magistratuur uitgenodigd om in de stemmige projectie-zaal van de Academie voor Schone Kunsten een voordracht bij te wonen van de Heer Prokureur des Konings Herman Sabbe over het werk van onze grote Vlaamse schilder Baron Isidoor Opsomer. Een zeer talrijk gezelschap had aan de uitnodiging gevolg gegeven en de meeste confraters en magistraten waren vergezeld van hun dames.

Wanneer de voordracht zou beginnen was iedereen ten eerste verrast vast te stellen dat de spreker geen aanstalte maakte om het podium te bestijgen en rustig gezeten bleef tussen de toehoorders. Zulks belette niet dat de voordracht dadelijk een aanvang nam; immers de spreekbeurt van de redenaar was opgenomen op een geluidsband en werd op voortreffelijke wijze weergegeven, zodat de redenaar zelf, evenals al de aanwezigen, vanuit zijn zetel kon genieten van zijn eigen welsprekend betoog.

Dergelijke methode maakt het mogelijk de tekst van de spreekbeurt volledig te synchroniseren met de projectie van diapositieven en aldus te komen tot een geheel dat van aard is in de hoogste mate de aandacht van de toehoorders te boeien.

Ieder kent de uitzonderlijke welsprekendheid van onze Prokureur des Konings en voor het behandelen van het gekozen onderwerp, dat hem voorzeker dicht aan het hart lag, had de voordrachtgever zich inspannen om een rede voor te brengen van zeer bijzondere kwaliteit. De uiteenzetting van de Heer Sabbe was een literair festijn. De verfijnde stijl, de artistieke bezieling, de liefde van de redenaar voor het besproken werk, alles droeg er toe bij om van deze avond iets enigs te maken.

De Heer Sabbe vertelde ons allerlei bijzonderheden over de jeugd en de leerjaren van Isidoor Opsomer, in zijn geboortestad, het beminnelijke Lier. Hij ont-

leedde de evolutie die de kunst van de schilder had doorgemaakt, van het anecdotische naar het synthetische. Hij sprak van de invloeden die hij heeft ondergaan, namelijk gedurende zijn verblijf in Nederland, om geleidelijk te komen tot een volstrekt persoonlijk uitdrukkingsvermogen, dat zich heeft geconcretiseerd in een lange reeks meesterwerken, die tevens getuigen van een fantastische arbeidskracht en van een nooit luwend enthousiasme.

De spreker belichtte dan de persoonlijkheid van Opsomer en haalde allerlei anecdoten uit zijn leven aan; hij leidde ons rond in de prachtige woning van de schilder en in zijn atelier. Hij bestraalde zijn onderwerp langs alle mogelijke facetten.

Terwijl de toehoorders met gespannen aandacht luisterden naar het betoog, werd een lange reeks diapositieven op het witte doek geprojecteerd. Het waren allerlei beelden uit de loopbaan van de schilder; het waren vooral prachtig geslaagde foto's van zijn monumentaal oeuvre, waarvan wij aldus op de voet de ontwikkeling konden volgen.

Landschappen, stillevens en vooral de merkwaardige reeks portretten volgden elkaar onafgebroken op en de bewondering van de aanwezigen was even groot voor de rijke kleursymfonieën waarvan zovele doeken van de schilder getuigen, als voor de ongeëvenaarde kunst waarmee hij er in slaagde de ziel van zijn modellen weer te geven in de indrukwekkende rij portretten die door hem werden geschilderd. Alles droeg er toe bij om het enthousiasme van de aanwezigen tot het uiterste op te wekken en het is met een gevoel van grote dankbaarheid dat degenen, die het voorrecht hadden deze prachtige avond mede te maken, aan de Heer Sabbe een ovatie brachten voor het uitzonderlijk genot dat zij hadden mogen smaken.

De voorzitter der Conferentie, Mr. Jozef Dyck, vertolkte deze gevoelens in een passend dankwoord.

Na deze zo geslaagde voordracht, die gedurende meer dan twee uren onafgebroken de toehoorders wist te boeien, kregen de aanwezigen nog de gelegenheid om in de expositiezaal van de Academie een verfrissing te gebruiken en gedurende geruime tijd werd er nog nagepraat over deze feestelijke avond.

R. V.

MEDEDELINGEN

Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht

Wij delen hieronder de tekst mede van de belangrijke omzendbrief die door het bestuur van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht aan haar leden werd toegezonden in verband met de studiedagen voor strafwetenschappen, die zullen gehouden worden te Brussel op 6 en 7 maart aanstaande.

* * *

Mijnheer en waarde Collega,

Wij hebben de eer U uit te nodigen om deel te nemen aan de Frans-Belgisch-Luxemburgse studiedagen voor strafwetenschappen, die zullen gehouden worden te Brussel op vrijdag 6 en zaterdag 7 maart 1964, in de lokalen van de Universitaire Stichting, ingang langs de Marsveldstraat 30 te Brussel.

Het onderwerp op de agenda is «Thérapeutique médicamenteuse et responsabilité pénale».

De verslagen ter bespreking voorgelegd hebben als auteur :

1. De Heer Doctor Bekaert, w.n. Werkleider in de Universiteit te Gent.

2. De Heer Delmas Saint-Hilaire, Professor in de Rechtsfaculteit te Bordeaux.

3. Mw. Doctor Laporte, Adjunkt bij de Directeur-Generaal van de openbare Gezondheid te Parijs.

4. De Heer P. E. Trousse, Voorzitter in het Hof van Beroep te Luik.

Hierbij gaat de tekst van deze verslagen.

Het programma van de studiedagen werd als volgt vastgesteld :

Vrijdag, 6 maart, van 15 u. tot 17.15 u. : openingszitting en eerste arbeidszitting. (Uiteenzetten der verslagen en begin van de bespreking).

Te 17.30 u. : onthaal van de deelnemers door de Heer Burgemeester van de stad Brussel en ontvangst van de Voorzitter van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht op het Stadhuis. Bezoek van het Stadhuis.

Zaterdag, 7 maart, te 9.30 u. : zitting.

Te 11.30 u. : ontvangst door de Heer Minister van Justitie.

Van 15 u. tot 17.30 u. : zitting en afsluiten van de dagen.

Ten einde de inrichting van deze studiedagen te vergemakkelijken, zouden wij U dank weten bijgaand formulier behoorlijk ingevuld aan de Secretaris-Generaal voor de 25 februari 1964 te willen terugsturen.

Met de hoop het genoegen te hebben U te ontmoeten verzoeken wij U, Mijnheer en Waarde Collega, de verzekering van onze hoogachting te willen aanvaarden.

De secretaris-generaal,
Paul De Cant,
Substituut-Procureur
Generaal bij het
Hof van Beroep
te Brussel.

De Voorzitter,
H. Bekaert,
Professor in de Vrije
Universiteit te Brussel,
Koninklijk Commissaris
voor de
rechterlijke hervorming.

Vrije Universiteit te Brussel

De beheerraad van de Vrije Universiteit te Brussel vraagt ons de vacatuur aan te kondigen van de cursussen in de Nederlandse taal betreffende « Organisatie en beheer van de verzekeringsondernemingen » (30 uren (2de licencie in verzekeringswetenschappen); « Techniek der verzekeringen » (andere dan levensverzekering) en herverzekering » (30 uren) (2de jaar der licencie in verzekeringswetenschappen).

De aanvragen van de kandidaten, met curriculum vitae, dienen toegezonden te worden vóór 17 maart aanstaande aan de Heer Rector der Universiteit, F. D. Rooseveltlaan, 50.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, Jrg. 1964 - nr. 8 :

P. M. H. Ballieux, Toepassing der artikelen 30 en 31 W.V.W. op aanhangwagens. — W. Snijders, De « saldo-aansprakelijkheid » in het wetsontwerp betreffende de beperkte aansprakelijkheid van zeeschepen.

Advocatenblad, Jrg. 1964 - nr. 2 :

L. W. M. M. Drabbe, Verdere ontwikkeling van de procedure op verkorte termijn. — H. Blom, De betekenis

van de begrippen uitbreidingsplan, plan en werk bij de waardering in het onteigeningsproces. — B.W. Kranenburg, De loden last van het verminderd tarief. — L. Taelman, P. G. Wodehouse als advocaat.

Weekblad voor Privaatrecht, en Notarisambt en Registratie, Jrg. 95 - nr. 4802 :

W. P. Bakhoven, Het werk waarvoor onteigend wordt (artikel 40, 40a en 41 Onteigeningswet) (1). — J. M. Polak, Recente wetenwaardigheden. — A. A. L. Minkenhof, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Familierecht.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, Jrg. 6 - nr. 9/10, januari februari 1964 :

S. Kleerekoper, Wet van de continuïteit. — H. A. J. F. Misset, Onzekerheid en continuïteit van de onderneming. — J. P. I. van der Wilde : Ontwikkeling van het aantal ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf. — D. Horringa, Continuïteit en familiale opvolging. — H.F.A. Völmar, Continuïteit civielrechtelijke mogelijkheden en wenselijkheden. — J. M. Polak, Stichting en continuïteit van de onderneming. — H. H. Nauts, Continuïteit van de familie-onderneming. — L. Lancée, Fiscaal winstbegrip met concessies aan het commerciële doel, of omgekeerd ? — J. Spaanstra, Continuïteitgedachten en belastingheffing bij eenmansonderneming en personen-associatie. — J. H. Christiaanse, Fiscale continuïteitsaspecten bij de n.v. — C. Van Soest, Belastingbesparing ter wille van de continuïteit.

Journal des Tribunaux, Jrg. 1964 - nr. 4437 :

M. Slusny, La défense collective des intérêts du personnel dans les Communautés européennes.

Revue pratique du Notariat Belge, Jrg. 1964 - nr. 2491 :

P. Lohest, Des pouvoirs de l'administrateur provisoire de l'aliéné.

Revue de l'administration, Jrg. 1964 - nr. 2 :

Police. — Maintien de l'ordre. — Archives, documents et bibliothèques. — Assistance publique et domicile de secours. — Associations de communes. — Bibliographie. — Bois et forêts. — Eaux. — Responsabilité. — Finances communales. — Fonctionnaires. — Fonctionnaire communaux. — Loi communale. — Loi provinciale. — Population. — Sciences administratives. — Assistance Technique.

Recueil Dalloz, Jrg. 1964 - nr. 8 (Parijs) :

Lino Dr. Qual. — Des actes interprétatifs publics non juridictionnels et de leur autorité à l'égard du juge.